

Leerkrachthandleiding

E6

Informatief

Les 1 - 15 : 'Ridders'

Inhoudsopgave

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 1-5.....	6
Les 1.....	8
Les 2.....	12
Les 3.....	14
Les 4.....	16
Les 5.....	18
OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 6-10.....	21
Les 6.....	22
Les 7.....	24
Les 8.....	26
Les 9.....	28
Les 10.....	32
OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 11-15.....	35
Les 11.....	36
Les 12.....	38
Les 13.....	40
Les 14.....	42
Les 15.....	46
Antwoorden teamboekje	49
Antwoorden toetsen	57
Kopieerbladen	61

Overzicht 'Ridders' – Sarah Devos

Les	1-5	6-10	11-15
Bladzijden	blz. 5 t/m 45	blz. 46 t/m 93	blz. 94 t/m 122
Woorden van de week	de tijdlijn de mijlpaal de leenman de wapenstilstand de plundering de klasse de aalmoes de horige de kost de legende de brandstapel in dienst zijn	het wapenschild het symbool het bastaardkind de stormram de boomgaard het personeel het borduurwerk het gevolg de kapel de edelman het kanteel aan de schandpaal nagelen	de veldslag hermetisch de belegering misleiden van heinde en ver (uitdr.) vooraanstaand de bedevaart de kruistocht de gang (maaltijd) het dessert de animatie de (tafel)manieren
Lezen en team-opdrachten	Voorspellen van het verhaal. Doel van de schrijver bepalen. In eigen woorden aangeven wie Karel de Grote was, wat een page moet doen om ridder te worden.	Met eigen woorden vertellen: Bepaalde beroepen. Een gewone dag van een kasteelheer. Een gewone dag van een ridder.	Verschil tussen kruistochten en bedevaarten. Samenvatten: feiten over een aanval van een Middeleeuws leger.
Toets-opdrachten	Begrijpend lezen: 5 meerkeuzevragen Woordenschat: 2 open vragen, 1 betekenisvolle zin, 2 meerkeuzevragen	Begrijpend lezen: 5 meerkeuzevragen Woordenschat: 2 open vragen, 1 betekenisvolle zin, 2 meerkeuzevragen	Begrijpend lezen: 5 meerkeuzevragen Woordenschat: 2 open vragen, 1 betekenisvolle zin, 2 meerkeuzevragen
Schrijf-opdrachten	Spreekwoorden zoeken die uit de Middeleeuwen afkomstig zijn.	Informatieve tekst over een sport (met voegwoorden).	Werkstuk over ridders maken (een onderwerp samenvatten).

*Toets: Op de vierde dag wordt de toets afgenomen. De toets kent twee onderdelen: begrijpend lezen en woordenschat. De leerlingen maken de toets individueel en de toets wordt daarna gelijk nabesproken. Als meerdere leerlingen het verkeerde antwoord gekozen hebben, is het van belang om de denkstappen nog eens hardop voor te doen en in de week erna extra aandacht aan te besteden via modeling.

**Schrijfopdrachten: Er kan voor gekozen worden om een schrijfopdracht uit te spreiden over twee weken. Maak in dat geval een keuze uit de bovenstaande opdrachten.

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 1-5

'Ridders' – Sarah Devos

Alles wat je altijd al wilde weten over de ridders met feiten, humor en heel veel tekeningen. Dit keer vertellen professor Breinstein en zijn konijn je alles wat je nog niet wist over de ridders. Van de wapens die ze gebruikten tot de kastelen waar ze woonden, van toernooien en steekspelen tot bedevaarten en kruistochten, van feesten tot doorgewone werkdagen. Wie mocht ridder worden en wie niet? Hoe zag een veldslag er precies uit? En een hofhouding? Heb je ooit van de slag bij Hastings gehoord? Of van de Magna Charta? Wist je dat ridders een kommetje water op de grond zetten om te achterhalen of er tunnels onder het kasteel werden gegraven? Waarom draaien wenteltrappen in kastelen altijd naar rechts?

De lesdoelen van les 1-5:

'Ridders' - Sarah Devos blz. 5 t/m 45	
Informatief: Geschiedenis / Middeleeuwen / ridders	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen weten in welke tijd de Middeleeuwen waren en kunnen bepaalde specifieke kenmerken noemen van de Middeleeuwen. - De leerlingen kunnen uitleggen wat een ridder is en hoe je een ridder kunt worden. - De leerlingen weten specifieke beroepen uit de Middeleeuwen te omschrijven.
Teamopdrachten	
Woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen de betekenissen van woorden in het woordenboek opzoeken. - De leerlingen kunnen aangeven wat bepaalde beroepen inhouden en waar deze worden uitgevoerd. - De leerlingen kunnen met illustratie duidelijk maken wat bepaalde woorden betekenen.
Lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven wie Karel de Grote was. - De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven wat een page moet doen om ridder te worden. - De leerlingen kunnen de woorden van de week opzoeken in het woordenboek en de betekenis verduidelijken met illustratie en betekenisvolle zin.
Schrijven/Taalverzorging	
Schrijven:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen spreekwoorden opzoeken over de Middeleeuwen en de betekenis verduidelijken op beeld.

Vorbereiding (voorafgaand aan les 1-5):

- Zet het digibordschema 'Ridders' les 1-5* klaar.
- Hang de woordmuur op.
- Leg de teambakken klaar met boeken, teamboekjes, werkschriften en voldoende kopieën van teamwoordbonnen.*
- Leg woordenboeken klaar.
- Leg de kaart 'Voorspellen met de dobbelsteen'* en dobbelsteen voor elk team klaar (les 1).
- Leg per team 2x de studiewijzer 'mijn beroep is..'* klaar (les 1).
- Leg per team 4x de studiewijzer 'woord en betekenis'* klaar (les 1).
- Leg de kopieerbladen 'betekenisvolle zinnen'* klaar (les 3).
- Leg de toetsboekjes klaar (les 4).
- Leg voldoende Tips & Tops* klaar (les 4 - facultatief).
- Leg spreekwoordenboeken/tablets klaar (les 5).

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	blz.	Betekenis
1.	de tijdlijn	8	<i>Belangrijke gebeurtenissen op een rij in volgorde van de tijd.</i>
1.	de mijlpaal	10	<i>Belangrijke gebeurtenis in iemands leven/in de geschiedenis.</i>
1.	de leenman	11	<i>Iemand die een stuk grond te leen heeft van de koning.</i>
1.	de wapenstilstand	12	<i>Afspraak om tijdelijk te stoppen met vechten.</i>
2.	de plundering	13	<i>De beroving.</i>
2.	de klasse	14	<i>Verzameling van mensen of dieren met dezelfde eigenschappen.</i>
2.	de aalmoes	15	<i>Geld of voedsel dat je aan een arm iemand geeft.</i>
2.	de horige	18	<i>Iemand die in dienst was van een Middeleeuwse heer, maar geen slaaf was.</i>
3.	de kost	22	<i>Het eten.</i>
3.	de legende	24	<i>Wonderlijk verhaal dat eeuwenlang doorverteld is.</i>
3.	de brandstapel	25	<i>Stapel hout om iets op te verbranden.</i>
3.	in dienst zijn	26	<i>Werken voor.</i>

Les 1

- Samenwerk vaardigheid:**
- Door de teams te bepalen.
- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen op basis van aanwijzingen voorspellen waar het boek over gaat.
  - De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven wie Karel de Grote was.
- Materialen:**
- 'Ridders', blz. 5 t/m 12
  - Groepsvormingsactiviteit nr. 9: 'Schakels'
  - werkschrift, woorden van de week
  - teamboekje, les 1-5
  - per team 2x de studiewijzer 'mijn beroep is...'
  - per team 4x de studiewijzer 'woord en betekenis'

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- 1. Terugblik.** Kijk met de groep terug op het boek dat in de vorige weken gelezen is door te vragen wat ze van dat boek vonden en van de teamopdrachten bij het boek.
- 2. Vooruitblik.** "Vandaag gaan we een nieuw boek lezen, het heet 'Ridders'. De titel van het boek verraad al waar het boek over gaat. Voordat we in dit boek gaan lezen, bepalen jullie eerst per team aan welke vaardigheid jullie willen werken. Overleg in je team aan welk doel jullie deze week extra aandacht willen besteden en schrijf dat op in het teamboekje op de teamlijst van les 1-5. Voordat we gaan voorspellen waar dit boek over gaat, gaan we een spel doen dat helpt om elkaar nog beter te leren kennen." **Biedt groepsvormingsactiviteit 5 aan.**

tijd 5 minuten

VOORSPELLEN: NIEUW BOEK

Doel: De leerlingen kunnen op basis van aanwijzingen voorspellen waar het boek over gaat en wat het schrijfsdoel van de auteur is.

DDU

1. Uitleg. "Vandaag beginnen we te lezen in een nieuw boek. Door het boek te bekijken kunnen we al een beetje bedenken waar het boek over gaat. Ieder team gooit met de dobbelsteen en kijkt op de kaart (informatief) welke opdracht bij het aantal ogen van de dobbelsteen hoort. Ik doe het even voor. Ik gooi één en moet op zoek naar een aanwijzing op de voorkant van het boek. Ik zie op de voorkant van het boek een ridder op een paard en veel verschillende woorden. Zou dat een aanwijzing kunnen zijn? Denk eens na en overleg met je maatje." **DDU.** "Naast het lezen van de titel, kijken we ook naar de illustraties. Ik zie allerlei verschillende mensen en dieren. Ook zie ik dat ze allerlei verschillende dingen aan het doen zijn. Ik denk dat deze mensen, net als nu, ook allerlei verschillende soorten werk en hobby's hebben. Maar ik denk wel dat dit hele andere soorten banen en hobby's zijn als die we kennen van deze tijd. Ik voorspel dat het boek vooral over ridders gaat, maar ook over de middeleeuwen."

GH

2. Opdracht. "Zoek de aanwijzingen op in het boek en overleg wat jullie teamantwoord is. Zorg ervoor dat iedereen dat teamantwoord kan geven. Als je klaar bent, kun je nog eens met de dobbelsteen gooien en een volgende vraag gaan opzoeken in het boek." **Geef tijd om te bladeren in het boek, te overleggen en te komen tot teamantwoorden. Geef willekeurige beurten en schrijf de belangrijkste voorspellingen op en waardeer de antwoorden met punten.** "Tijdens les 5 gaan we kijken of er al een voorspelling uit is gekomen."

///

tip *Schrijf de voorspellingen op.*

tijd 10 minuten

DDU

3. Schrijversdoel. "De schrijvers hebben het boek geschreven met een bepaald doel, wat is dat doel denk je?" **DDU.** "Het is een informatief boek met veel informatie, de schrijfster wil

ons dus iets leren. Maar de plaatjes die erin staan zijn best grappig. Ook de tekst is op een grappige manier geschreven. De schrijfster wil ons dus ook vermaken.”

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de eerste vier woorden weten of waar ze de woorden mee associëren.

	1. Lees de woorden voor en lees daarna de woorden hardop met de groep.
	2. De leerlingen schrijven de woorden in het werkschrift.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	woordenlijst
modeling	3. Woorden van de week. “Vandaag gaan we kijken wat we van de eerste vier woorden weten. Het eerste woord is ‘de tijdlijn’. Ik zie dat het woord een samengesteld woord is. Het bestaat uit twee delen: ‘tijd’ en ‘lijn’. Tijd heeft te maken met de klok, maar ook met vroeger en toekomst. Een lijn is een soort streep. Ik weet dat een geschiedenisles ook vaak begint met een lijn waarop allerlei gebeurtenissen staan met het jaartal erbij. Ik denk dat dat een tijdlijn is. Nu het tweede woord ‘mijlpaal’. Ook dat is een samengesteld woord. Wat weten jullie van het woord ‘mijlpaal’? Denk zelf even na en overleg daarna met je maatje/team wat jullie weten van het woord ‘mijlpaal’.” Geef de leerlingen de mogelijkheid om eerst zelf na te denken en daarna uit te wisselen met het team. Geef via het trekken van een lollystokje een beurt. Waardeer actief luistergedrag met punten voor het team. “Ik schrijf dit achter het woord op de woordmuur. Nu de andere woorden: ‘de leenman’ en ‘de wapenstilstand’. Bespreek met je team wat je weet van deze woorden. Luister actief naar de ander zodat je goed hoort wat je teamlid zegt, want straks geef ik een beurt en dan moet jij misschien vertellen wat jullie besproken hebben.” Geef tijd voor overleg over (één van) de woorden en bepaal via het trekken van een lollystokje/nummer wie een beurt krijgt. Waardeer (ook bij een fout antwoord) het actief luistergedrag en leg uit dat het team daarom de punten krijgt.
GH	
///	
GH	
///	
→	Noteer de suggesties op de woordmuur.
tip	<i>Doe de denkstappen even kort voor als meerdere leerlingen deze vraag niet kunnen beantwoorden.</i>
	4. Woordenlijst/bonnen. “Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team overleg je welk woord van vandaag het woord is dat jullie gaan gebruiken voor de schatkist.”

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven wie Karel de Grote was.

	1. Uitleg. “We gaan straks lezen en tijdens het lezen gaan we memo’s plakken. Ons leesdoel van deze week is het verhelderen van woorden en van korte zinnen. Als je een woord ziet dat je niet kent of niet weet hoe je het uit moet spreken dan plak je op dat woord een memo. Maar voordat we gaan lezen in het boek, kijken we eerst naar de teamopdrachten. Lees de opdrachten goed door en bedenk aan welke opdrachten je vandaag als team kunt werken. Je kunt ook memo’s plakken als je iets leest wat kan helpen om de vragen te beantwoorden. Na het zelfstandig lezen ga je met je maatje de memo’s bespreken. Lees nu eerst de opdrachten goed door en bedenk aan welke opdrachten je vandaag als team kunt werken. Je kunt natuurlijk ook beginnen met de opdracht die hoort bij de woorden van de week.” Geef tijd voor het lezen van de teamopdrachten en het plannen.
	2. Zelfstandig lezen: blz. 5 t/m 12 en memo’s plakken bij woorden of zinnen waarvan de leerling de betekenis niet kent of bij aanwijzingen die helpen om de vraag te beantwoorden.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	woordenlijst
	3. Maatjeswerk: memo’s bespreken en vergelijken, moeilijke woorden bespreken en aan elkaar uitleggen.

tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	duolezen: bladzijde 10 t/m 12, woordenlijst bekijken en eventueel aanvullen
	4. Team. “Samen met je team ga je met de teamopdrachten bezig. Overleg eerst wat jullie vandaag willen gaan doen. Zorg ervoor dat iedereen straks de antwoorden weet als we de opdrachten gaan bespreken.”
GH	5. Groep. Bespreek de woorden die nog niet verhelderd zijn. Laat de teams vertellen wat ze bij een opdracht gemaakt hebben en waarom zij dat belangrijk vonden om op te schrijven. Schrijf (eventueel) mee op het bord. Geef via de lollystokjes beurten en waardeer de inspanning van de leerlingen met punten. Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het vinden van de juiste antwoorden, model het dan nogmaals.
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

Doel: De leerlingen kunnen de woorden op verschillende manieren uitleggen zodat ze de woorden en hun betekenissen kunnen onthouden.

GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerkdoel dat de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze dat hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.
///	

2. Woorden van de week. “De eerste vier woorden zijn de woorden die in de tekst van vandaag staan. Als het goed is weten we nu wat de woorden betekenen. Elk team krijgt één woord van de week. Dat woord gaan jullie uitleggen aan de groep. Dat kan op vier verschillende manieren: 1. tekenen van het woord, 2. uitbeelden van het woord, 3. woordweb, 4. laten raden door het geven van tips (heeft te maken met, het tegenovergestelde is, je hebt het nodig bij, enz..).”

GH	Geef elk team een woord van de week, geef tijd voor overleg en laat elk team het woord presenteren, de andere teams schrijven het antwoord op een kladblaadje.
///	Elk team dat het woord goed raadt of woord goed uitlegt: punten.

terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - samenwerkingvaardigheid - woorden van de week - lezen en teamopdrachten - punten en feedback
------------------	---

facultatief	- Bespreken van de teamwoordbonnen en bepalen van de punten (of bij afronding les 5).
--------------------	---

voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - lezen en teamopdrachten
-----------------	--

Les 2

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven wie Karel de Grote was.
  - De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat het feodale stelsel is.

- Materialen:**
- 'Ridders', blz. 13 t/m 20
  - teamboekje, les 1-5
  - werkschrift, woorden van de week
  - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- samenwerkvaardigheid
  - woorden van de week
  - lezen en teamopdrachten

- vooruitblik**
- woorden van de week
  - lezen en teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de woorden 5 t/m 8 weten of waar ze de woorden mee associëren.

- 1. Laat de leerlingen de woorden zachtjes in hun hoofd lezen, kijken of ze de juiste bladzijde opgeschreven hebben en of ze de betekenis van een woord kunnen omschrijven. Daarna schrijven ze met deze woorden betekenisvolle zinnen.**
- tijd** 5 minuten
- klaar** woordenlijst
- GH** **2. Woorden van de week.** "Bespreek de woorden 5 t/m 8 en bedenk wat je samen al van de woorden weet. Denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat jullie met elkaar weten over de vier woorden van vandaag." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Dat teamlid vertelt wat ze bedacht hebben bij de woorden en deze 'hints' worden genoteerd achter de woorden op de woordmuur.**
- ///** **Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.**
 "De hints op de woordmuur gaan je helpen bij het verhelderen van de woorden."
- 3. Woordenlijst/bonnen.** "Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team overleg je welk woord van vandaag het woord is dat jullie gaan gebruiken voor de schatkist."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven wie Karel de Grote was en wat het feodale stelsel is.

- 1. Uitleg.** "De afgelopen les hebben jullie het eerste deel van het verhaal gelezen en tijdens het lezen hebben jullie memo's geplakt op woorden en korte zinnen waarvan jullie de betekenis niet zeker wisten. Misschien heb je ook memo's geplakt bij antwoorden op de vraag wie Karel de Grote was. Ons leesdoel van vandaag is ook weer het verhelderen van woorden en van korte zinnen. Als je weer een woord ziet dat je niet kent of niet weet hoe je het uit moet spreken dan plak je op dat woord een memo. Ook plak je memo's bij aanwijzingen die je helpen om de vragen te beantwoorden. Lees de vragen in het teamboekje nog eens door. Overleg met je team welke opdrachten jullie vandaag gaan maken. Na het zelfstandig lezen ga je met je maatje en je team de memo's bespreken. De schrijver van de dag/week schrijft het antwoord in het teamboekje." **Geef tijd voor het lezen van de opdrachten en het plannen.**

	2. Zelfstandig lezen: blz. 13 t/m 20 en memo's plakken bij woorden of zinnen waarvan de leerling de betekenis niet kent of bij aanwijzingen die helpen om de vraag te beantwoorden.
tijd klaar	<u>10 minuten</u> woordenlijst
	3. Maatjeswerk: memo's bespreken en vergelijken, moeilijke woorden bespreken en aan elkaar uitleggen.
tijd klaar	<u>10 minuten</u> duolezen: blz. 18 t/m 20, woordenlijst bekijken en eventueel aanvullen
	4. Team. "Samen met je team ga je met de teamopdrachten bezig. Overleg goed wat jullie bij de opdrachten op willen schrijven. Kies alleen dat wat echt belangrijk is voor dit verhaal. Zorg ervoor dat iedereen het antwoord straks weet."
tijd klaar GH	<u>10 minuten</u> teamwoordbon
	5. Groep. Bespreek de woorden die nog niet verhelderd zijn, wie Karel de Grote was en wat het feodale stelsel is. Geef via de lollystokjes beurten en waardeer de inspanning van de leerlingen met punten. Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het vinden van de juiste antwoorden, model het dan nogmaals.
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
AFRONDING	
GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerkdoel dat de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze dat hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.
GH	2. Woorden van de week. "Elk team krijgt één woord van de week. Dat woord gaan jullie uitleggen aan de groep." Geef elk team een woord van de week, geef tijd voor overleg en laat elk team een woord presenteren, de andere teams schrijven het antwoord op een kladblaadje.
///	Elk team dat het woord goed raadt of woord goed uitlegt: punten.
terugblik	- woorden van de week - lezen en teamopdrachten - punten en feedback
facultatief	- bespreken van de teamwoordbonnen en bepalen van de punten (of bij afronding les 5)
voorblik	- lezen en teamopdrachten - woorden van de week (kopieerblad 'betekenisvolle zinnen')

Les 3

Lesdoel: - De leerlingen kunnen in eigen woorden vertellen wat een page moet doen om ridder te worden.

Materialen: - 'Ridders', blz. 21 t/m 35
- teamboekje, les 1-5
- werkschrift, woorden van de week
- kopieerblad, les 3 ('betekenisvolle zinnen')

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - woorden van de week
- lezen en teamopdrachten

vooruitblik - woorden van de week (kopieerblad 'betekenisvolle zinnen')
- lezen en teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de laatste vier woorden weten of waar ze de woorden mee associëren.

1. Laat de leerlingen de woorden zachtjes in hun hoofd lezen, kijken of ze de juiste bladzijde opgeschreven hebben en of ze de betekenis van een woord kunnen omschrijven. Daarna schrijven ze met deze woorden betekenisvolle zinnen.

tijd 5 minuten
klaar woordenlijst

2. Woordmuur. "Bespreek de laatste vier woorden en bedenk wat je samen al van de woorden weet. Denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat jullie met elkaar weten over de vier woorden van vandaag." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Dat teamlid vertelt wat ze bedacht hebben bij de woorden en deze 'hints' worden genoteerd achter de woorden op de woordmuur. Waardeer met punten. Doe de denkstappen even kort voor als meerdere leerlingen deze vraag niet kunnen beantwoorden.**

GH

///

3. Woordenlijst/bonnen. "Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team overleg je welk woord van vandaag het woord is dat jullie gaan gebruiken voor de schatkist."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen in eigen woorden vertellen wat een page moet doen om ridder te worden.

1. Uitleg. "Bij het leesdoel van deze week, het verhelderen, is het belangrijk dat je de tekst zorgvuldig leest en vaak herleest. Zo kun je een goed antwoord vinden op de teamvragen. Als je straks tijdens het lezen weer een woord ziet dat je niet kent of niet weet hoe je het uit moet spreken dan plak je op dat woord een memo. Ook plak je memo's bij aanwijzingen die je helpen om de vraag te beantwoorden. Lees de vragen in het teamboekje nog eens door. Overleg met je team welke opdrachten jullie vandaag gaan maken. Na het zelfstandig lezen ga je met je maatje en je team de memo's bespreken. De schrijver van de dag/week schrijft het antwoord in het teamboekje." **Geef tijd voor het lezen van de opdrachten en het plannen.**

2. Zelfstandig lezen: blz. 21 t/m 35, memo's plakken bij woorden of zinnen waarvan de leerling de betekenis niet kent of bij aanwijzingen die helpen om de vraag te beantwoorden.

tijd 10 minuten
klaar woordenlijst

	<p>3. Maatjeswerk: memo's bespreken en vergelijken, moeilijke woorden bespreken en aan elkaar uitleggen.</p> <p>4. Team. "Samen met je team ga je met de teamopdrachten bezig. Overleg goed wat jullie bij de opdrachten op willen schrijven. Kies alleen dat wat echt belangrijk is voor dit verhaal. Zorg ervoor dat iedereen het antwoord straks weet."</p>
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	duolezen: blz. <u>32 t/m 35</u> , woordenlijst bekijken en eventueel aanvullen
GH	<p>5. Groep. Bespreek de woorden die nog niet verhelderd zijn en wat een page moet doen om ridder te kunnen worden. Geef via de lollystokjes beurten en waardeer de inspanning van de leerlingen met punten. Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het vinden van de juiste antwoorden, model het dan nogmaals.</p> <p>Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.</p>
///	
AFRONDING	
GH	<p>1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerkdoel dat de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze dat hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.</p>
///	
	<p>2. Woorden van de week. "Nu gaan we met alle woorden nog even oefenen, zodat we de woorden en hun betekenis goed kunnen onthouden. Dit keer doen we dat met betekenisvolle zinnen. Overleg welk woord het best in de zin past."</p>
facultatief	<p>Voordat de antwoorden besproken worden in de groep kunnen de leerlingen eerst hun antwoorden vergelijken met hun maatje.</p> <p>Laat de leerlingen per zin steeds hardop het antwoord geven. Ga naar het volgende woord als iedereen hetzelfde antwoord geeft. Als de leerlingen verschillende antwoorden geven, model de denkstappen die de leerlingen moeten maken om tot het goede antwoord te komen.</p>
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - lezen en teamopdrachten - woorden van de week (kopieerblad 'betekenisvolle zinnen') - punten en feedback
facultatief	<ul style="list-style-type: none"> - bespreken van de teamwoordbonnen en bepalen van de punten (of bij afronding les 5)
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - toets - voorbereiding schrijf-/tekenopdracht
	<p>facultatief</p> <ul style="list-style-type: none"> - boekenclub: "Wie gaat er lezen?" - logboekje: "Neem deze morgen weer mee naar school."

Les 4

Lesdoel: - De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

Materialen:

- 'Ridders', blz. 36 t/m 45
- werkschrift, woorden van de week
- toetsboekje, toets les 4
- ABCD blad met wasknijper per leerling

Facultatief:

- Tips en Tops
- logboekje
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik

- lezen en teamopdrachten
- woorden van de week

vooruitblik

- toets
- voorbereiding op de schrijfopdracht

WOORDEN VAN DE WEEK

1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan via de eigen woordenlijst of de woordmuur.

tijd 5 minuten

TOETS

Doel: De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

1. Zet de leerlingen in toetsopstelling.
2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag.
3. Zelfstandig lezen: blz. 36 t/m 45 en maken van de vragen.

tijd 30 minuten

klaar woordenlijst afmaken, stillezen

4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag opgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." **Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.**

→ *Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoets.*

FACULTATIEF: LEESPLEZIER → LOGBOEKJE EN BOEKENCLUB

Doel: De leerlingen lezen zonder fouten en haperingen, met expressie en gebruikmakend van leestekens.

tip *Als een leerling geen boek van thuis mee heeft, kan het ook een stukje lezen uit het stilleesboek van school.*

1. Logboekje. "Vandaag ga je samen met je team de opdracht bespreken die je hebt gemaakt. Je vertelt om de beurt wat je deze week hebt gelezen en welke opdracht je hebt gemaakt."

tijd 5 minuten

tip *Observeer of de maatjes goed overleggen en of iedereen een opdracht gemaakt heeft.*

Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.

tip *Bespreek eventueel alvast de opdrachten voor volgende week.*

2. Opdracht. “De vorige keer hebben we op het bord geschreven wie van jullie vandaag uit zijn (thuis)leesboek gaat voorlezen. We hebben afgesproken dat je eerst aan je teamleden gaat vertellen waar je boek over gaat. Dan snappen zij het verhaal dat je straks gaat voorlezen beter. Tijdens het lezen luisteren je teammaatjes goed naar jou.”

3. Voorlezen aan het team. Geef de leerlingen de tijd om hun stukje voor te lezen.

tijd 10 minuten

4. Tips en Tops. De teamleden vullen nu hun lijstje met Tips en Tops in. “Vertel nu aan elkaar waarom je een Tip of een Top gegeven hebt en leg goed uit waarom.”

tijd 10 minuten

///

Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.

tip

Wie dat wil mag voorlezen aan de groep. De groep kan dan Tops geven.

VOORBEREIDING OP DE SCHRIJFOPDRACHT

Doel: De leerlingen kunnen spreekwoorden opzoeken over de Middeleeuwen en de betekenis verduidelijken op beeld.

DDU **1. Uitleg.** “Vandaag gaan we oefenen met figuurlijk taalgebruik. Bij figuurlijk taalgebruik horen spreekwoorden, uitdrukkingen en gezegden. Vandaag hebben jullie bladzijde 36 t/m 45 gelezen. Als het goed is zijn jullie twee spreekwoorden tegengekomen. Wie heeft de spreekwoorden gevonden?” **DDU. Geef de leerlingen de tijd om na te denken en te overleggen met hun maatje. Geef een leerling de beurt.**

tip *Laat eventueel de teams de spreekwoorden opzoeken op bladzijde 39 en bladzijde 41.*
“Op bladzijde 39 staat het spreekwoord ‘geveld worden’. Als je ‘geveld’ wordt, wil dat zeggen dat je horizontaal ligt, dat iemand je heeft laten vallen. Als je ‘geveld’ wordt, ben je dood. Op bladzijde 41 staat ‘de strijdbijl begraven’. Dat wil zeggen dat je het goedmaakt met iemand.”

2. Opdracht. “Op de bladzijden die we deze week gelezen hebben staan de kopjes steeds dikgedrukt. Kies samen met je team vier kopjes uit en probeer in het spreekwoordenboek een spreekwoord erbij te zoeken. Schrijf deze spreekwoorden alvast in het teamboekje in de afvinklijst.” *De leerlingen kunnen ook spreekwoorden opzoeken op de computer.*

tip

FACULTATIEF: TECHNISCH LEZEN

Doel: De leerlingen kunnen woorden met een leesmoeilijkheid correct en vloeiend lezen.

1. Uitleg. “Elke week lezen we ook woordrijtjes om te oefenen met het lezen van woorden. Dit zijn woorden uit het verhaal die een leesmoeilijkheid hebben, zoals bijvoorbeeld woorden met een -c-, woorden met -eau, hele lange woorden of leenwoorden uit het Engels of Frans. Hoe vaker je een woord leest, hoe makkelijker en sneller je de woorden kunt lezen als je ze een volgende keer tegenkomt.”

2. Lees de woorden van les 4 in het teamboekje hardop voor. Lees ze daarna in koor.

3. Maatje 1 leest hardop de rijtjes, maatje 2 controleert of de woorden goed gelezen worden. Wisselen van beurt.

→ **Noteer welke leerlingen de rijtjes correct en vloeiend kunnen lezen (kopieerblad ‘vloeiend lezen’).**

AFRONDING

terugblik

- toets
- voorbereiding schrijfopdracht
- punten en feedback (vier goede resultaten met een yell)

→ **facultatief**

- boekenclub: “Wie leest volgende week?” **Zet de namen op het bord.**
- logboekjes: “Deze nemen jullie mee naar huis.”

voorblik

- schrijfopdracht
- inleveren teamboekje en woordenlijst
- team van de week

Les 5

Lesdoel: - De leerlingen kunnen spreekwoorden opzoeken over de Middeleeuwen en de betekenis verduidelijken op beeld.

Materialen:

- 'Ridders', blz. 5 t/m 45
- teamboekje les 1-5
- werkschrift, woorden van de week
- tekenpapier (A3 formaat) en tekenmateriaal
- spreekwoordenboeken en/of computers

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik

- toets
- voorbereiding op schrijfofdracht

vooruitblik

- schrijfofdracht
- inleveren woordlijsten
- team van de week

SCHRIJFOPDRACHT: SPREEKWOORD OPZOEKEN EN VERDUIDELIJKEN OP BEELD

Doel: De leerlingen kunnen spreekwoorden opzoeken over de Middeleeuwen en de betekenis verduidelijken op beeld.

DDU

1. Uitleg. "Vandaag hebben we de tijd om de opdrachten af te maken, maar er is ook weer een schrijfofdracht. Tijdens les 4 hebben we daar een begin mee gemaakt. Vandaag gaan we op zoek naar spreekwoorden uit de Middeleeuwen. Welke spreekwoorden hebben we inmiddels in het boek gevonden?" **DDU. Geef de leerlingen de tijd om na te denken en te overleggen met hun maatje. Geef een leerling de beurt.**

2. Opdracht. "In dit boek zijn de kopjes steeds dikgedrukt. Tijdens les 4 hebben jullie van de bladzijden die je deze week gelezen hebt vier kopjes uitgezocht. Als het goed is heb je bij een aantal van deze kopjes spreekwoorden gevonden. Veel spreekwoorden zijn ontstaan in de Middeleeuwen. De spreekwoorden die je hebt gevonden schrijf je op. Vervolgens maak je er een tekening bij, waarbij de betekenis van het spreekwoord duidelijk wordt. Lees in het teamboekje de afvinklijst van les 5 door en verdeel de taken. Help elkaar en maak de opdrachten van deze week helemaal af."

tijd 35 minuten

klaar presentatie voorbereiden

///

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

3. Groep. Laat de teams de posters presenteren. Geef de teams die er in geslaagd zijn alle punten van de afvinklijst te verwerken in hun tekst punten voor 'Maak de opdracht af'. Geef de andere teams de mogelijkheid voor het stellen van vragen en laat de groep tips en tops geven. De teams kunnen deze tips en tops inzetten voor het samenwerkdoel voor de komende week (noteren bij de Tops in het teamboekje, week 2).

tijd 10 minuten

4. Bespreken. Besteed aandacht aan het samenwerken, evalueer de samenwerking in de teams en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak ("Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?") voor de volgende week.

tijd 5 minuten

///

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

TERUGBLIK OP VOORSPELLEN

Doel: De leerlingen kunnen op basis van de kennis die ze opgedaan hebben de voorspellingen beoordelen en aanvullen.

1. Uitleg. “We zijn nu al vijf lessen bezig met het boek ‘Ridders’. Met de dobbelsteen hebben we allerlei voorspellingen gedaan over het boek. Vandaag gaan we kijken of we het nog steeds eens zijn met onze voorspellingen. Voorspellingen kunnen uitkomen, maar het is natuurlijk helemaal niet raar dat ze soms ook niet uitkomen. De schrijver kan je bijvoorbeeld op een verkeerd been hebben gezet.”

GH
///

2. Opdracht. “We gaan eerst kijken naar ‘de voorkant’. We hebben voorspeld dat het boek gaat over *(vul aan wat het antwoord van de groep was)*. Nu we al vijf dagen in het boek hebben gelezen weten we nu meer over de aanwijzingen die op de voorkant staan. Kunnen we al meer vertellen over de illustraties die op de voorkant afgebeeld zijn?” **Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen.** “Dan gaan we nu kijken naar de illustraties in het boek. Wat waren onze voorspellingen hierover? Klopt dit met wat we nu gelezen hebben?” **Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen. Ga zo alle punten van de voorspelling langs en laat de teams overleggen welke argumenten ze hebben of iets te veranderen of de voorspelling zo te laten staan.**

GH
///

tip

Als leerlingen moeite hebben met het vinden van argumenten, model dan voorbeelden van argumenten op basis van aanwijzingen in het boek.

3. Afronding. “We hebben de voorspellingen aangepast met dat wat we nu weten over het boek. Als het boek helemaal uit is dan kunnen we kijken of het boek voldeed aan onze verwachtingen.”

AFRONDING

facultatief

1. Schatkist. “In onze schatkist zitten de woordbonnen met zinnen die we als team gemaakt hebben. Op jullie teamlijst heb je geschreven welke woorden je gebruikt hebt voor het maken van een mooie zin. We maken onze schatkist leeg om ruimte te maken voor de woordbonnen van de volgende week. Ik heb de woordbonnen allemaal bekeken en ik wil jullie een paar heel mooie zinnen laten horen.”

///

Lees een paar mooie zinnen voor of laat de leerlingen dat doen. Overleg of de zin op de ingeleverde woordbon betekenisvol is. Een team kan punten verdienen als de betekenis van het woord en een betekenisvolle zin goed op de woordbon zijn ingevuld. Besteed extra aandacht aan de zinnen, doe eventueel hardop denkend voor wat een zin betekenisvol maakt.

2. Woordenlijst en teamboekjes. “Vandaag levert iedereen de woordenlijst en de teamboekjes in. Deze wordt nagekeken en de punten worden opgeteld bij de punten van jullie teamlijst.”

tip

Bij het nakijken van de woordenlijsten is het van belang om te letten of ieder teamlid de juiste bladzijden genoteerd heeft en een betekenisvolle zin heeft bedacht bij elk woord. Gebruik deze informatie om volgende week de instructie toe te spitsen op dat waar de meeste leerlingen moeite mee hebben. Als (bijna) alle leerlingen in staat zijn om betekenisvolle zinnen te formuleren, dan kunnen de eisen aan de zinnen wat verhoogd worden (bijvoorbeeld door te stellen dat het een zin moet worden met een duidelijke wie-/waar-/wanneerdeel of met bijvoeglijke naamwoorden).

3. Terugblik. “Ik zag teams heel goed samenwerken. Ik kon echt zien dat ... en ... (noem namen teams) elkaar goed hielpen. Deze week hebben de schrijvers de punten bijgehouden op de teamlijsten. Tel de punten bij elkaar op en bedenk wat er deze week goed ging in het team als je denkt aan het samenwerken.” **Geef willekeurige beurten en**

///

waardeer het antwoord met punten. “Deze punten hebben jullie verdiend omdat je goed hebt samengewerkt: jullie hebben goed naar elkaar geluisterd en elkaar goed geholpen.”
Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als ‘team van de week’.
Maak het team van de week bij les 6 bekend.

4. Vooruitblik. “De volgende keer lezen we verder in ‘Ridders’.”

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 6-10

De lesdoelen van les 6-10:

'Ridders' - Sarah Devos blz. 46 t/m 93	
Informatief: geschiedenis / Middeleeuwen / ridders	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen weten in welke tijd de Middeleeuwen waren en kunnen bepaalde specifieke kenmerken noemen van de Middeleeuwen. - De leerlingen kunnen uitleggen wat een ridder is en hoe je een ridder kunt worden. - De leerlingen weten specifieke beroepen uit de Middeleeuwen te omschrijven.
Teamopdrachten	
Woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen de betekenissen van woorden in het woordenboek opzoeken. - De leerlingen kunnen de woorden van de week opzoeken in het woordenboek en de betekenis verduidelijken met illustratie en een betekenisvolle zin.
Lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen aangeven hoe een bepaald wapenschild eruit ziet. - De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven hoe een gewone dag er voor een kasteelheer en ridder eruit ziet.
Schrijven:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen voegwoorden gebruiken in een informatieve tekst over een sport.

Vorbereiding (voorafgaand aan les 6-10):

- Kijk de opdrachten van les 1-5 na en leg de teamboekjes 'Ridders' klaar (les 6).
- Zet het digibordschema 'Ridders les 6-10*' klaar.
- Leg per team 1x de studiewijzer 'uitdrukkingen en spreekwoorden'* klaar (les 6).
- Leg per team 4x de studiewijzer 'woord en betekenis'* klaar (les 6).
- Leg de kopieerbladen 'afbeeldingen'* klaar (les 8).
- Leg de toetsboekjes klaar (les 9).
- Leg voldoende Tips & Tops* klaar (les 9 - facultatief).
- Kopieer per team het kopieerblad 'informatieve tekst'* (les 10)

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	Blz.	Betekenis
6.	het wapenschild	46	<i>Schild waarop een teken (figuur) geschilderd is.</i>
6.	het symbool	47	<i>Een teken dat je gebruikt met schrijven.</i>
6.	het bastaardkind	48	<i>Kind van ouders die niet getrouwd zijn, vooral van een koning of leider.</i>
6.	de stormram	53	<i>Een paal met ijzer om een deur in te rammen.</i>
7.	de boomgaard	59	<i>Een plek waar fruitbomen groeien.</i>
7.	het personeel	62	<i>Groep mensen die ergens werken.</i>
7.	het borduurwerk	63	<i>Met een naald een figuur maken in een stof.</i>
7.	het gevolg	66	<i>(Hier:) wat er achteraan komt.</i>
8.	de kapel	74	<i>Een klein gebouw of ruimte waar je kan bidden.</i>
8.	de edelman	73	<i>Iemand die door geboorte tot een groep belangrijke mensen behoort.</i>
8.	het kanteel	77	<i>Bovenkant van een kasteelmuur met afwisselend hoge en lage delen.</i>
8.	aan de schandpaal nagelen (spreekwoord)	80	<i>Iemand in het openbaar beschuldigen.</i>

Les 6

Samenwerk vaardigheid:

Lesdoel:

- Door de teams te bepalen.
- De leerlingen kunnen de betekenissen van de woorden in het woordenboek opzoeken.
- De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven wat de uitdrukking 'aan de schandpaal nagelen' betekent.
- De leerlingen kunnen beschrijven hoe het wapenschild van Kenia eruit ziet.

Materialen:

- 'Ridders', blz. 46 t/m 58
- werkschrift, woorden van de week
- teamboekje, les 6-10
- per team 1x de studiewijzer 'uitdrukkingen en spreekwoorden'
- per team 4x de studiewijzer 'woord en betekenis'

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

1. Terugblik. "Vorige week/les hebben jullie spreekwoorden gezocht die afstammen uit de Middeleeuwen. Jullie weten inmiddels dat je figuurlijk taalgebruik niet letterlijk moet nemen. Je zegt dus niet precies wat je bedoeld, maar gebruikt een spreekwoord of gezegde om iets duidelijk te maken."

2. Team van de week. "Na de afronding van de teamopdrachten hebben jullie de woordenlijsten ingeleverd en heb ik punten gegeven aan de teams voor de opdrachten. Het team met de meeste punten is voor deze week het team van de week en dat is geworden... (Noem de naam van het team)! Applaus voor dit team."

3. Vooruitblik. "Vandaag gaan we verder lezen in 'Ridders'. Voordat we dit gaan doen, bepalen jullie eerst per team aan welke vaardigheid jullie willen werken. Overleg in je team aan welk doel jullie deze week extra aandacht willen besteden en schrijf dat op in het teamboekje op de teamlijst van les 6-10."

tijd

5 minuten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de eerste vier woorden weten of waar ze de woorden mee associëren.

1. Lees de woorden voor en lees daarna de woorden hardop met de groep.

2. De leerlingen schrijven de woorden in het werkschrift.

tijd

10 minuten

klaar

woordenlijst

3. Woordmuur. "Vandaag gaan we de eerste vier woorden bespreken in het team. Bespreek wat je samen van de eerste vier woorden weet. Denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat ze weten over een woord." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Noteer de 'hints' achter de woorden op de woordmuur.**

GH

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

///

4. Woordenlijst. "Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team vul je met één van de woorden van vandaag een teambon in en die stop je in de schatkist. Aan het einde van de les/tijdens les 10 gaan we de mooie zinnen van de teambonnen bespreken."

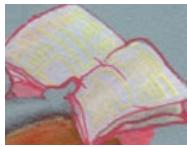
LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van de woorden in het woordenboek opzoeken, in eigen woorden aangeven wat 'aan de schandpaal nagelen' betekent en beschrijven hoe het wapenschild van Kenia eruit ziet.

1. Uitleg. "Vorige week hebben we met het woordenboek nog meer geleerd over de woorden van de week. De eerste teamopdrachten gaan altijd over de woorden van de week.

DDU	<p>Eén van de opdrachten is dat je weer van vier woorden de studiewijzer 'woord en betekenis' invult en het in je teamwoordenboek zet. Deze week gaan we verder met het verhelderen. Wat doe je als je iets verheldert?" DDU. "Bij het verhelderen geef je de betekenis weer in eigen woorden en zo laat je zien dat je begrijpt wat een woord of een stukje tekst betekent. Op je spiekbrief 'verhelderen' staan tips hoe je dat kunt doen. Voor de verhelderopdrachten kun je deze week ook weer punten verdienen. Lees de opdrachten van deze week goed door en overleg met het team welke opdrachten jullie vandaag gaan maken. De schrijver van de dag/week schrijft dit op bij de planning en daarna ga je lezen en memo's plakken." Geef tijd voor het lezen van de opdrachten en het plannen.</p> <p>2. Zelfstandig lezen: bladzijde 46 t/m 58, memo's plakken bij woorden of zinnen waarvan de leerling de betekenis niet kent of bij aanwijzingen die helpen om de vraag te beantwoorden.</p>
tijd klaar	<p><u>10 minuten</u> woordenlijst</p>
tijd klaar	<p>3. Maatjeswerk: memo's bespreken en vergelijken, moeilijke woorden bespreken en aan elkaar uitleggen.</p> <p><u>10 minuten</u> duolezen: bladzijde 56 t/m 58, woordenlijst bekijken en eventueel aanvullen</p>
GH	<p>4. Team. "Samen met je team ga je met de teamopdrachten bezig. Overleg goed wat jullie bij de opdrachten op willen schrijven. Kies alleen dat wat echt belangrijk is voor dit verhaal. Zorg ervoor dat iedereen het antwoord straks weet."</p> <p>5. Groep. Bespreek de woorden die nog niet verhelderd zijn en de opdrachten die horen bij de woorden van de week met de groep. Geef via de lollystokjes beurten en waardeer de inspanning van de leerlingen met punten. Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het vinden van de juiste betekenissen, model het dan nogmaals.</p>
///	<p>Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.</p>
AFRONDING	
GH	<p>1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerkdoel dat de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze dat hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.</p>
GH	<p>2. Woorden van de week. "De eerste vier woorden zijn de woorden die in de tekst van vandaag staan. Als het goed is weten we nu wat de woorden betekenen. Elk team krijgt één woord van de week. Dat woord gaan jullie uitleggen aan de groep. Dat kan op vier verschillende manieren: 1. tekenen van het woord, 2. uitbeelden van het woord, 3. woordweb, 4. laten raden door het geven van tips (heeft te maken met, het tegenovergestelde is, je hebt het nodig bij, enz..)." Geef elk team een woord van de week, geef tijd voor overleg en laat elk team het woord presenteren, de andere teams schrijven het antwoord op een kladblaadje.</p>
///	<p>Elk team dat het woord goed raadt of woord goed uitlegt: punten.</p>
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - samenwerkingvaardigheid - woorden van de week - lezen en teamopdrachten - punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - lezen en teamopdrachten

Les 7

Lesdoel: - De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven wie er werken op een Middeleeuws kasteel en wat ze daar doen.

Materialen: - 'Ridders', blz. 59 t/m 73
- werkschrift, woorden van de week
- teamboekje, les 6-10

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - samenwerkvaardigheid
- woorden van de week
- lezen en teamopdrachten

vooruitblik - woorden van de week
- lezen en teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de woorden 5 t/m 8 weten of waar ze de woorden mee associëren.

1. Laat de leerlingen de woorden zachtjes in hun hoofd lezen, kijken of ze de juiste bladzijde opgeschreven hebben en of ze de betekenis van een woord kunnen omschrijven. Daarna schrijven ze met deze woorden betekenisvolle zinnen.

tijd 5 minuten
klaar woordenlijst

2. Woorden van de week. "Bespreek de woorden 5 t/m 8 en bedenk wat je samen al van de woorden weet. Denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat jullie met elkaar weten over de vier woorden van vandaag." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Dat teamlid vertelt wat ze bedacht hebben bij de woorden en deze 'hints' worden genoteerd achter de woorden op de woordmuur.**

GH

/// Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.
"De hints op de woordmuur gaan je helpen bij het verhelderen van de woorden."

3. Woordenlijst/bonnen. "Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team overleg je welk woord van vandaag het woord is dat jullie gaan gebruiken voor de schatkist."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven wie er werken op een Middeleeuws kasteel en wat ze daar doen.

1. Uitleg. "Tijdens les 6 hebben jullie als team al een deel van de opdrachten gemaakt. Vandaag gaan we verder met het leesdoel verhelderen. Als je weer een woord ziet dat je niet kent of niet weet hoe je het uit moet spreken dan plak je op dat woord een memo. Ook plak je memo's bij aanwijzingen die je helpen om de vragen te beantwoorden. Lees de vragen in het teamboekje door. Overleg met je team welke opdrachten jullie vandaag gaan maken. Na het zelfstandig lezen ga je met je maatje en je team de memo's bespreken. De schrijver van de dag/week schrijft het antwoord in het teamboekje. Denk aan de tips en tops die je van de groep hebt gekregen en gebruik die bij de opdrachten van vandaag." **Geef tijd voor het lezen van de opdrachten en het plannen.**

2. Zelfstandig lezen: blz. 59 t/m 73 en memo's plakken bij woorden of zinnen waarvan de leerling de betekenis niet kent of bij aanwijzingen die helpen om de vraag te beantwoorden.

tijd 10 minuten
klaar woordenlijst

	3. Maatjeswerk: memo's bespreken en vergelijken, moeilijke woorden bespreken en aan elkaar uitleggen.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	duolezen: blz. 70 t/m 73, woordenlijst bekijken en eventueel aanvullen
	4. Team. "Samen met je team ga je met de teamopdrachten bezig. Overleg goed wat jullie bij de opdrachten op willen schrijven. Kies alleen dat wat echt belangrijk is voor dit verhaal. Zorg ervoor dat iedereen het antwoord straks weet."
GH	5. Groep. Bespreek de woorden die nog niet verhelderd zijn en het samenwerken bij de opdrachten met de groep. Geef via de lollystokjes beurten en waardeer de inspanning van de leerlingen met punten. Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het vinden van de juiste antwoorden, model het dan nogmaals.
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
AFRONDING	
GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerkdoel dat de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze dat hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.
GH	2. Woorden van de week. "Elk team krijgt één woord van de week. Dat woord gaan jullie uitleggen aan de groep." Geef elk team een woord van de week, geef tijd voor overleg en laat elk team een woord presenteren, de andere teams schrijven het antwoord op een kladblaadje. Elk team dat het woord goed raadt of woord goed uitlegt: punten.
///	
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - lezen en teamopdrachten - punten en feedback
facultatief	- bespreken van de teamwoordbonnen en bepalen van de punten (of bij afronding les 10)
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week (kopieerblad 'afbeeldingen') - lezen en teamopdrachten

Les 8

Lesdoel: - De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven hoe een gewone dag er voor een kasteelheer en ridder eruit ziet.

Materialen: - 'Ridders', blz. 74 t/m 85
- werkschrift, woorden van de week
- teamboekje, les 6-10
- kopieerblad, les 8 ('afbeeldingen')

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - woorden van de week
- lezen en teamopdrachten

vooruitblik - woorden van de week (kopieerblad 'afbeeldingen')
- lezen en teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de laatste vier woorden weten of waar ze de woorden mee associëren.

1. Laat de leerlingen de woorden zachtjes in hun hoofd lezen, kijken of ze de juiste bladzijde opgeschreven hebben en of ze de betekenis van een woord kunnen omschrijven. Daarna schrijven ze met deze woorden betekenisvolle zinnen.

tijd 5 minuten
klaar woordenlijst

2. Woordmuur. "Bespreek de laatste vier woorden en bedenk wat je samen al van de woorden weet. Denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat jullie met elkaar weten over de vier woorden van vandaag." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Dat teamlid vertelt wat ze bedacht hebben bij de woorden en deze 'hints' worden genoteerd achter de woorden op de woordmuur. Waardeer met punten. Doe de denkstappen even kort voor als meerdere leerlingen deze vraag niet kunnen beantwoorden.**

GH

///

3. Woordenlijst/bonnen. "Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team overleg je welk woord van vandaag het woord is dat jullie gaan gebruiken voor de schatkist."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven hoe een gewone dag er voor een kasteelheer en ridder eruit ziet.

1. Uitleg. "Net als gisteren lees je alle bladzijden goed door. Op woorden of zinnen die je niet kent plak je memo's. Met je maatje ga je straks de memo's vergelijken en de moeilijke woorden bespreken. Hierna bespreek je met je team aan welke opdracht jullie vandaag gaan werken. Tijdens les 10 hebben krijgen jullie de tijd om de opdrachten helemaal af te maken." **Geef tijd voor het lezen van de opdrachten en het plannen.**

2. Zelfstandig lezen: blz. 74 t/m 85 en memo's plakken bij woorden of zinnen waarvan de leerling de betekenis niet kent of bij aanwijzingen die helpen om de vraag te beantwoorden..

tijd 10 minuten
klaar woordenlijst

3. Maatjeswerk: memo's bespreken en vergelijken, moeilijke woorden bespreken en aan elkaar uitleggen.

tijd 10 minuten

klaar	duolezen: blz. 84 en 85, woordenlijst bekijken en eventueel aanvullen
	4. Team. “Samen met je team ga je met de teamopdrachten bezig. Overleg goed wat jullie bij de opdrachten op willen schrijven. Kies alleen dat wat echt belangrijk is voor dit verhaal. Zorg ervoor dat iedereen het antwoord straks weet.”
GH	5. Groep. Bespreek de woorden die nog niet verhelderd zijn en de overige opdrachten met de groep. Geef via de lollystokjes beurten en waardeer de inspanning van de leerlingen met punten. Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het vinden van de juiste antwoorden, model het dan nogmaals. Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
///	
AFRONDING	
GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerkdoel dat de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze dat hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.
///	
	2. Woorden van de week. “Nu gaan we alle woorden nog even oefenen, zodat we de woorden en hun betekenis goed kunnen onthouden. Dit keer doen we dat met <u>afbeeldingen</u> . Bij elke afbeelding past een woord van de week. Soms passen twee woorden bij een plaatje, maar één woord past het best. Dat woord schrijf je bij de afbeelding.”
facultatief	Voordat de antwoorden besproken worden in de groep kunnen de leerlingen eerst hun antwoorden vergelijken met hun maatje.
	Laat de leerlingen per afbeelding steeds hardop het antwoord geven. Ga naar het volgende woord als iedereen hetzelfde antwoord geeft. Als de leerlingen verschillende antwoorden geven, model de denkstappen die de leerlingen moeten maken om tot het goede antwoord te komen.
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week (kopieerblad ‘afbeeldingen’) - lezen en teamopdrachten - punten en feedback
facultatief	- bespreken van de teamwoordbonnen en bepalen van de punten (of bij afronding les 10)
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - toets - voorbereiding schrijf-/tekenopdracht
	facultatief
	<ul style="list-style-type: none"> - boekenclub: “Wie gaat er lezen?” - logboekje: “Neem deze morgen weer mee naar school.”

Les 9

Lesdoel: - De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

Materialen: - 'Ridders', blz. 86 t/m 93
- werkschrift, woorden van de week
- toetsboekje, toets les 9
- ABCD blad met wasknijper per leerling

Facultatief:
- Tips en Tops
- logboekje
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - woorden van de week
- lezen en teamopdrachten

vooruitblik - toets
- voorbereiding op de schrijfopdracht

WOORDEN VAN DE WEEK

1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan via de eigen woordenlijst of de woordmuur.

tijd 5 minuten

TOETS

Doel: De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

1. Zet de leerlingen in toetsopstelling.
2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag.
3. Zelfstandig lezen: blz. 86 t/m 93 en maken van de vragen.

tijd 30 minuten
klaar woordenlijst verder afmaken, stillezen

4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag opgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.

→ Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoets.

FACULTATIEF: LEESPLEZIER → LOGBOEKJE EN BOEKENCLUB

Doel: De leerlingen lezen zonder fouten en haperingen, met expressie en gebruikmakend van leestekens.

1. Logboekje. "Vandaag ga je samen met je team de opdracht bespreken die je hebt gemaakt. Je vertelt om de beurt wat je deze week hebt gelezen en welke opdracht je hebt gemaakt."

tijd 5 minuten

tip Observeer of de maatjes goed overleggen en of iedereen een opdracht gemaakt heeft.

Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.

tip Bespreek eventueel alvast de opdrachten voor volgende week.

2. Opdracht. “De vorige keer hebben we op het bord geschreven wie van jullie vandaag uit zijn (thuis)leesboek gaat voorlezen. We hebben afgesproken dat je eerst aan je teamleden gaat vertellen waar je boek over gaat. Dan snappen zij het verhaal dat je straks gaat voorlezen beter. Tijdens het lezen luisteren je teammaatjes goed naar jou.”

3. Voorlezen aan het team. Geef de leerlingen de tijd om hun stukje voor te lezen.

tijd 10 minuten

4. Tips en Tops. De teamleden vullen nu hun lijstje met Tips en Tops in. “Vertel nu aan elkaar waarom je een Tip of een Top gegeven hebt en leg goed uit waarom.”

tijd 10 minuten

///

Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.

tip

Wie dat wil mag voorlezen aan de groep. De groep kan dan Tops geven.

VOORBEREIDING OP DE SCHRIJFOPDRACHT

Doel: De leerlingen kunnen voegwoorden gebruiken in een informatieve tekst over een sport.

1. Uitleg. “Tijdens les 10 hebben we de tijd om de opdrachten af te maken, maar we gaan ook aan de slag met de schrijfopdracht. De teksten in dit boek zijn redelijk gemakkelijk te lezen. Dit komt onder andere doordat de schrijver gebruik maakt van voegwoorden. Door het gebruik van een voegwoord kun je van twee zinnen één zin maken. Onderaan bladzijde 89 lees ik bijvoorbeeld: ‘Gewone mensen mochten geen wilde dieren vangen, dus bij hen stond bijna nooit vlees op het menu. Het woordje dus is een voegwoord, want het plakt twee zinnen aan elkaar. De schrijver had ook kunnen schrijven: ‘Gewone mensen mochten geen wilde dieren vangen. (Punt). Bij hen stond bijna nooit vlees op het menu.’ Plak de volgende twee zinnen aan elkaar door middel van een voegwoord: ‘Ik moet naar huis.’ en ‘Het wordt al donker.’” **DDU. Geef de leerlingen de tijd om na te denken en te overleggen met hun maatje. Geef een leerling de beurt.** “Je kunt er het woordje ‘want’ tussen plakken: ‘Ik moet naar huis, want het wordt al donker.’”

DDU

2. Opdracht. “Morgen gaan jullie een informatieve tekst schrijven over een sport. Jullie lezerspubliek is een leeftijdsgenoot. In de tekst proberen jullie voegwoorden te gebruiken. Door de voegwoorden zal de tekst makkelijker te lezen zijn. Een paar voegwoorden die je zou kunnen verwerken in je informatieve tekst zijn: omdat, want, maar, dan of dus. Je kunt vandaag alvast bedenken waar de tekst over zou kunnen gaan. Bedenk ook alvast drie feiten die passen bij de sport.”

tip

Schrijf de voorbeelden van de voegwoorden op het bord.

tip

Laat de tekst eventueel door maatjes schrijven, in plaats van met het hele team.

tijd

10 minuten

FACULTATIEF: TECHNISCH LEZEN

Doel: De leerlingen kunnen woorden met een leesmoeilijkheid correct en vloeiend lezen.

1. Uitleg. “Elke week lezen we ook woordrijtjes om te oefenen met het lezen van woorden. Dit zijn woorden uit het verhaal die een leesmoeilijkheid hebben, zoals bijvoorbeeld woorden met een -c-, woorden met -eau, hele lange woorden of leenwoorden uit het Engels of Frans. Hoe vaker je een woord leest, hoe makkelijker en sneller je de woorden kunt lezen als je ze een volgende keer tegenkomt.”

2. Lees de woorden van les 9 in het teamboekje hardop voor. Lees ze daarna in koor.

3. Maatje 1 leest hardop de rijtjes, maatje 2 controleert of de woorden goed gelezen worden. Wisselen van beurt.

→

Noteer welke leerlingen de rijtjes correct en vloeiend kunnen lezen (kopieerblad ‘vloeiend lezen’).

AFRONDING

terugblik

- toets
- voorbereiding schrijfopdracht
- punten en feedback (vier goede resultaten met een yell)

- **facultatief**
- boekenclub: "Wie leest volgende week?" **Zet de namen op het bord.**
  - logboekjes: "Deze nemen jullie mee naar huis."

- vooruitblik**
- schrijfpdracht
  - inleveren teamboekje en woordenlijst
  - team van de week

Les 10

Lesdoel: - De leerlingen kunnen voegwoorden gebruiken in een informatieve tekst over een sport.

Materialen:

- 'Ridders', blz. 5 t/m 93
- teamboekje, les 6-10
- werkschrift, woorden van de week
- per maatjeskoppel/team kopieerblad 'informatieve tekst'

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik

- toets
- voorbereiding op schrijfopdracht

vooruitblik

- schrijfopdracht
- inleveren woordlijsten
- team van de week

SCHRIJFOPDRACHT: INFORMATIEVE TEKST MET VOEGWOORDEN

Doel: De leerlingen kunnen voegwoorden gebruiken in een informatieve tekst over een sport.

1. Uitleg. "Vandaag ga je een informatieve tekst schrijven over een sport. Als het goed is hebben jullie inmiddels een sport uitgekozen en nagedacht over drie feiten die bij de sport passen. Jullie lezerspubliek is een leeftijdsgenoot, dat betekent dat de tekst niet te moeilijk mag zijn, maar ook niet te makkelijk. Een informatieve tekst wordt vaak zakelijk geschreven. Dat betekent dat er geen meningen in staan, maar alleen maar feiten. In de tekst proberen jullie voegwoorden te gebruiken. Wat zijn voegwoorden ook alweer?" **DDU. Geef de leerlingen de tijd om na te denken en te overleggen met hun maatje. Geef een leerling de beurt.** "Voegwoorden plakken twee korte zinnen aan elkaar. Door de voegwoorden zal jouw tekst makkelijker te lezen zijn. Een paar voegwoorden die je zou kunnen verwerken in je informatieve tekst zijn: omdat, want, maar, dan of dus."

2. Opdracht. "Lees in het teamboekje de afvinklijst bij les 10 door. Probeer in ieder geval drie voegwoorden toe te voegen in jullie tekst. Als de kladversie af is, kunnen jullie de tekst laten controleren door een ander team. Hierna kunnen jullie aan de netversie beginnen."

tijd 30 minuten

klaar presentatie voorbereiden, een tekening maken van de sport

3. Groep. Laat een paar teams de informatieve tekst presenteren. Geef de teams die er in geslaagd zijn alle punten van de afvinklijst te verwerken in hun tekst punten voor 'Maak de opdracht af'. Geef leerlingen de mogelijkheid voor het stellen van vragen en laat de groep tips en tops geven. De teams kunnen deze tips en tops inzetten voor het samenwerkdoel voor de komende week (noteren bij de Tops in het teamboekje, week 3).

tijd 15 minuten

4. Bespreken. Besteed aandacht aan het samenwerken en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak ("Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?") voor de komende week.

tijd 5 minuten

/// Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

facultatief

1. Schatkist. “In onze schatkist zitten de woordbonnen met zinnen die we als team gemaakt hebben. Op jullie teamlijst heb je geschreven welke woorden je gebruikt hebt voor het maken van een mooie zin. We maken onze schatkist leeg om ruimte te maken voor de woordbonnen van de volgende week. Ik heb de woordbonnen allemaal bekeken en ik wil jullie een paar heel mooie zinnen laten horen.”

///

Lees een paar mooie zinnen voor of laat de leerlingen dat doen. Overleg of de zin op de ingeleverde woordbonnen betekenisvol is. Een team kan punten verdienen als de betekenis van het woord en een betekenisvolle zin goed op de woordbonnen zijn ingevuld. Besteed extra aandacht aan de zinnen, doe eventueel hardop denkend voor wat een zin betekenisvol maakt.

2. Woordenlijst en teamboekjes. “Vandaag levert iedereen de woordenlijst en de teamboekjes in. Deze wordt nagekeken en de punten worden opgeteld bij de punten van jullie teamlijst.”

tip

Bij het nakijken van de woordenlijsten is het van belang om te letten of ieder teamlid de juiste bladzijden genoteerd heeft en een betekenisvolle zin heeft bedacht bij elk woord. Gebruik deze informatie om volgende week de instructie toe te spitsen op dat waar de meeste leerlingen moeite mee hebben. Als (bijna) alle leerlingen in staat zijn om betekenisvolle zinnen te formuleren, dan kunnen de eisen aan de zinnen wat verhoogd worden (bijvoorbeeld door te stellen dat het een zin moet worden met een duidelijke wie-/waar-/wanneerdeel of met bijvoeglijke naamwoorden).

GH

///

3. Terugblik. “Ik zag teams heel goed samenwerken. Ik kon echt zien dat ... en ... (noem namen teams) elkaar goed hielpen. Deze week hebben de schrijvers de punten bijgehouden op de teamlijsten. Tel de punten bij elkaar op en bedenk wat er deze week goed ging in het team als je denkt aan het samenwerken.” **Geef willekeurige beurten en waardeer het antwoord met punten.** “Deze punten hebben jullie verdiend omdat je goed hebt samengewerkt: jullie hebben goed naar elkaar geluisterd en elkaar goed geholpen.” **Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als ‘team van de week’. Maak het team van de week bij les 11 bekend.**

4. Vooruitblik. “De volgende keer lezen we verder in ‘Ridders’.”

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 11-15

De lesdoelen van les 11-15:

'Ridders' – Sarah Devos blz. 94 t/m 122	
Informatief: geschiedenis / Middeleeuwen / ridders	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen weten in welke tijd de Middeleeuwen waren en kunnen bepaalde specifieke kenmerken noemen van de Middeleeuwen. - De leerlingen kunnen uitleggen wat een ridder is en hoe je een ridder kunt worden. - De leerlingen weten specifieke beroepen uit de Middeleeuwen te omschrijven.
Teamopdrachten	
Woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen de betekenissen van woorden in het woordenboek opzoeken. - De leerlingen kunnen de woorden van de week opzoeken in het woordenboek en de betekenis verduidelijken met illustratie en betekenisvolle zin. - De leerlingen kunnen overeenkomsten en verschillen tussen een kruistocht en een bedevaart aangeven.
Lezen:	- De leerlingen kunnen met behulp van een ideeënboom samenvatten hoe een leger uit de Middeleeuwen ten aanval gaat.
Schrijven:	- De leerlingen kunnen een werkstuk schrijven en daarbij stukjes informatie uit verscheidene bronnen samenvatten.

Vorbereiding (voorafgaand aan les 11-15):

- Kijk de opdrachten van les 6-10 na en leg de teamboekjes 'Ridders' klaar.
- Zet het digibordschema 'Ridders' les 11-15* klaar.
- Leg per team 1x de studiewijzer 'uitdrukkingen en spreekwoorden'* klaar (les 11).
- Leg per team 1x de studiewijzer 'cirkels van verschil en overeenkomst'* klaar (les 11).
- Leg per team 4x de studiewijzer 'woord en betekenis'* klaar (les 11).
- Leg de kopieerbladen 'woordwebben'* klaar (les 13).
- Leg de toetsboekjes klaar (les 14).
- Leg voldoende Tips & Tops* klaar (les 14 - facultatief).
- Kopieer per team de kopieerbladen 'werkstuk'* (les 15)

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	blz.	Betekenis
11.	de veldslag	94	<i>Grote strijd tussen legers.</i>
11.	hermetisch	95	<i>Waar je niet bij kunt komen, volkomen dicht.</i>
11.	de belegering	95	<i>Als een stad of kasteel door een leger wordt ingesloten.</i>
11.	misleiden	98	<i>(Iemand) opzettelijk iets laten geloven dat niet klopt.</i>
12.	van heinde en verre (uitdr.)	103	<i>Niet alleen van dichtbij afkomstig, maar ook van heel ver.</i>
12.	vooraanstaand	103	<i>Belangrijk en invloedrijk in een bepaald gebied.</i>
12.	de bedevaart	108	<i>Een tocht van gelovigen naar een heilige plaats.</i>
12.	de kruistocht	108	<i>Een tocht met veel gewapende mensen.</i>
13.	de gang (maaltijd)	114	<i>Onderdeel van een maaltijd.</i>
13.	het dessert	115	<i>Geschiedenis voordat mensen dingen opschreven.</i>
13.	de animatie	115	<i>Ontspanningsactiviteiten of feestelijke activiteiten.</i>
13.	de (tafel)manieren	118	<i>Hoe je netjes eet/met iemand omgaat.</i>

Les 11

- Samenwerk vaardigheid:**
- Door de teams te bepalen.
- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen de betekenissen van de woorden in het woordenboek opzoeken.
  - De leerlingen kunnen in eigen woorden aangeven wat de uitdrukking 'van heinde en verre' betekent.
  - De leerlingen kunnen met behulp van een ideeënboom samenvatten hoe een leger uit de Middeleeuwen ten aanval gaat.
- Materialen:**
- 'Ridders', blz. 94 t/m 102
  - Brain Game naar keuze
  - werkschrift, woorden van de week
  - teamboekje, les 11-15
  - per team 1x de studiewijzer 'uitdrukkingen en spreekwoorden'
  - per team 1x de studiewijzer 'cirkels van verschil en overeenkomst'
  - per team 4x de studiewijzer 'woord en betekenis'
  - spiekbrieven 'samenvatten'

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- 1. Terugblik.** "Het volgende hoofdstuk heet: 'Ten aanval!'. Dat klinkt spannend. Voordat we gaan lezen, spelen we eerst een spel." **Speel een Brain Game naar keuze.**
- 2. Team van de week.** "Na de afronding van de teamopdrachten hebben jullie de woordenlijsten ingeleverd en heb ik punten gegeven aan de teams voor de opdrachten. Het team met de meeste punten is voor deze week het team van de week en dat is geworden... (Noem de naam van het team)! Applaus voor dit team."
- 3. Vooruitblik.** "Vandaag gaan we verder lezen in 'Ridders'. Deze week lezen we het boek helemaal uit. Met de teamopdrachten gaan we weer oefenen met het samenvatten. Voordat we dit gaan doen, bepalen jullie eerst per team aan welke vaardigheid jullie willen werken. Overleg in je team aan welk doel jullie deze week extra aandacht aan willen besteden en schrijf dat op je teamlijst."

tijd 5 minuten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de eerste vier woorden weten of waar ze de woorden mee associëren.

- 1. Lees de woorden voor en lees daarna de woorden hardop met de groep.**

- 2. De leerlingen schrijven de woorden in het werkschrift.**

tijd 10 minuten

klaar woordenlijst

- 3. Woordmuur.** "Vandaag gaan we de eerste vier woorden bespreken in het team. Bespreek wat je samen van de eerste vier woorden weet. Denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat ze weten over een woord." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Noteer de 'hints' achter de woorden op de woordmuur.**

GH

///

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

- 4. Woordenlijst.** "Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team vul je met één van de woorden van vandaag een teambon in en die stop je in de schatkist. Aan het einde van de les/Tijdens les 15 gaan we de mooie zinnen van de teambonnen bespreken."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen met behulp van een ideeënboom samenvatten hoe een leger uit de Middeleeuwen ten aanval gaat.

DDU	1. Uitleg. “De teamopdrachten van deze week gaan zoals altijd over de woorden van de week en deze week zijn er ook opdrachten die horen bij de strategie samenvatten. Deze week gaan we onder andere de manier waarop de ridders vroeger oorlog voerden samenvatten. Wat doe je als je iets samenvat?” DDU. “Bij het samenvatten vertel je alleen wat belangrijk is bij het onderwerp. Samenvatten helpt om teksten beter te kunnen onthouden. Op je spiekbrieff ‘samenvatten’ staan tips hoe je dat kunt doen. Lees de opdrachten in het teamboekje door. Overleg met je team welke opdrachten jullie vandaag gaan maken. Na het zelfstandig lezen ga je met je maatje en je team de memo’s bespreken. De schrijver van de dag/week schrijft de antwoorden in het teamboekje. Denk aan de tips en tops die je de afgelopen lessen van de groep hebt gekregen en gebruik die bij de opdrachten van vandaag.” Geef tijd voor het lezen van de opdrachten en het plannen.
	2. Zelfstandig lezen: blz. 94 t/m 102 en memo’s plakken op details bij de sleutelwoorden. <u>10 minuten</u> woordenlijst
tijd klaar	
tijd klaar	3. Maatjeswerk: memo’s vergelijken, aanwijzingen bespreken en aan elkaar uitleggen. <u>10 minuten</u> duolezen: blz. 100 t/m 102, woordenlijst bekijken en eventueel aanvullen
	4. Team. “Samen met je team ga je met de teamopdrachten bezig. Overleg goed wat jullie bij de opdrachten op willen schrijven. Kies alleen dat wat echt belangrijk is voor dit verhaal. Zorg ervoor dat iedereen het antwoord straks weet.”
GH	5. Groep. Laat de teams vertellen wat ze bij de onderdelen neergezet hebben en waarom zij dat belangrijk vonden om op te schrijven. Schrijf eventueel mee op het bord.
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerkdoel dat de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze dat hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.
GH	2. Woorden van de week. “De eerste vier woorden zijn de woorden die in de tekst van vandaag staan. Als het goed is weten we nu wat de woorden betekenen. Elk team krijgt één woord van de week. Dat woord gaan jullie uitleggen aan de groep. Dat kan op vier verschillende manieren: 1. tekenen van het woord, 2. uitbeelden van het woord, 3. woordweb, 4. laten raden door het geven van tips (heeft te maken met, het tegenovergestelde is, je hebt het nodig bij, enz..).”
GH	Geef elk team een woord van de week, geef tijd voor overleg en laat elk team het woord presenteren, de andere teams schrijven het antwoord op een kladblaadje.
///	Elk team dat het woord goed raadt of woord goed uitlegt: punten.
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - samenwerkingvaardigheid - woorden van de week - lezen en teamopdrachten - punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - lezen en teamopdrachten

Les 12

Lesdoel: - De leerlingen kunnen met behulp van een ideeënboom samenvatten hoe een leger uit de Middeleeuwen ten aanval gaat.

Materialen: - 'Ridders', blz. 103 t/m 113
- werkschrift, woorden van de week
- teamboekje, les 11-15
- spiekbrief 'samenvatten'

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - samenwerkvaardigheid
- woorden van de week
- lezen en teamopdrachten

vooruitblik - woorden van de week
- lezen en teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de woorden 5 t/m 8 weten of waar ze de woorden mee associëren.

1. Laat de leerlingen de woorden zachtjes in hun hoofd lezen, kijken of ze de juiste bladzijde opgeschreven hebben en of ze de betekenis van een woord kunnen omschrijven. Daarna schrijven ze met deze woorden betekenisvolle zinnen.

tijd 5 minuten
klaar woordenlijst

2. Woorden van de week. "Bespreek de woorden 5 t/m 8 en bedenk wat je samen al van de woorden weet. Denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat jullie met elkaar weten over de vier woorden van vandaag." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Dat teamlid vertelt wat ze bedacht hebben bij de woorden en deze 'hints' worden genoteerd achter de woorden op de woordmuur.**

GH

/// Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.
"De hints op de woordmuur gaan je helpen bij het verhelderen van de woorden."

3. Woordenlijst/bonnen. "Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team overleg je welk woord van vandaag het woord is dat jullie gaan gebruiken voor de schatkist."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen met behulp van een ideeënboom samenvatten hoe een leger uit de Middeleeuwen ten aanval gaat.

1. Uitleg. "Tijdens de vorige les hebben jullie al een deel van de opdrachten gemaakt. Lees de opdrachten in het teamboekje door. Overleg met je team welke opdrachten jullie vandaag gaan maken. Na het zelfstandig lezen ga je met je maatje en je team de memo's bespreken. De schrijver van de dag/week schrijft het antwoord in het teamboekje. Denk aan de tips en tops die je van de groep hebt gekregen en gebruik die bij de opdrachten van vandaag." **Geef tijd voor het lezen van de opdrachten en het plannen.**

2. Zelfstandig lezen: blz. 103 t/m 113 en memo's plakken op aanwijzingen voor de samenvatting.

tijd 10 minuten
klaar woordenlijst

3. Maatjeswerk: memo's vergelijken, aanwijzingen bespreken en aan elkaar uitleggen.

tijd 10 minuten

klaar	duolezen: blz. 111 t/m 113, woordenlijst bekijken en eventueel aanvullen 4. Team. “Samen met je team ga je met de teamopdrachten bezig. Overleg goed wat jullie bij de opdrachten op willen schrijven. Kies alleen dat wat echt belangrijk is voor dit verhaal. Zorg ervoor dat iedereen het antwoord straks weet.”
GH	5. Groep. Laat de teams vertellen wat ze bij de onderdelen neergezet hebben en waarom zij dat belangrijk vonden om op te schrijven. Schrijf eventueel mee op het bord. Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het vinden van de juiste aanwijzingen, model het dan nogmaals. Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
///	
AFRONDING	
GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerkdoel dat de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze dat hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.
GH	2. Woorden van de week. “Elk team krijgt één woord van de week. Dat woord gaan jullie uitleggen aan de groep.” Geef elk team een woord van de week, geef tijd voor overleg en laat elk team een woord presenteren, de andere teams schrijven het antwoord op een kladblaadje. Elk team dat het woord goed raadt of woord goed uitlegt: punten.
///	
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - lezen en teamopdrachten - punten en feedback
facultatief	- bespreken van de teamwoordbonnen en bepalen van de punten (of bij afronding les 15)
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week (kopieerblad ‘woordwebben’) - lezen en teamopdrachten

Les 13

Lesdoel: - De leerlingen kunnen met behulp van een ideeënboom samenvatten hoe een leger uit de Middeleeuwen ten aanval gaat.

Materialen: - 'Ridders', blz. 114 t/m 122
- werkschrift, woorden van de week
- teamboekje, les 11-15
- spiekbrief 'samenvatten'
- kopieerblad, les 13 ('woordwebben')

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - woorden van de week
- lezen en teamopdrachten

vooruitblik - woorden van de week (kopieerblad 'woordwebben')
- lezen en teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen vertellen wat ze van de laatste vier woorden weten of waar ze de woorden mee associëren.

1. Laat de leerlingen de woorden zachtjes in hun hoofd lezen, kijken of ze de juiste bladzijde opgeschreven hebben en of ze de betekenis van een woord kunnen omschrijven. Daarna schrijven ze met deze woorden betekenisvolle zinnen.

tijd 5 minuten
klaar woordenlijst

2. Woordmuur. "Bespreek de laatste vier woorden en bedenk wat je samen al van de woorden weet. Denk eraan dat alle teamleden straks moeten kunnen uitleggen wat jullie met elkaar weten over de vier woorden van vandaag." **Geef tijd voor overleg en geef daarna een teamlid de beurt. Dat teamlid vertelt wat ze bedacht hebben bij de woorden en deze 'hints' worden genoteerd achter de woorden op de woordmuur. Waardeer met punten. Doe de denkstappen even kort voor als meerdere leerlingen deze vraag niet kunnen beantwoorden.**

GH

///

3. Woordenlijst/bonnen. "Na het lezen vul je de woordenlijst in je werkschrift verder in. Samen met je team overleg je welk woord van vandaag het woord is dat jullie gaan gebruiken voor de schatkist."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen met behulp van een ideeënboom samenvatten hoe een leger uit de Middeleeuwen ten aanval gaat.

1. Uitleg. "Tijdens de afgelopen lessen hebben jullie al een deel van de opdrachten gemaakt. Neem de opdrachten in het teamboekje nog een keer door. Overleg met je team welke opdrachten jullie vandaag gaan maken. Na het zelfstandig lezen ga je met je maatje en je team de memo's bespreken. De schrijver van de dag/week schrijft het antwoord in het teamboekje. Denk aan de tips en tops die je van de groep hebt gekregen en gebruik die bij de opdrachten van vandaag." **Geef tijd voor het lezen van de opdrachten en het plannen.**

2. Zelfstandig lezen: blz. 114 t/m 122 en memo's plakken op aanwijzingen voor de samenvatting.

tijd 10 minuten
klaar woordenlijst

3. Maatjeswerk: memo's vergelijken, aanwijzingen bespreken en aan elkaar uitleggen.

tijd 10 minuten

klaar	duolezen, blz. 120 t/m 122, woordenlijst bekijken en eventueel aanvullen
	4. Team. “Samen met je team ga je met de teamopdrachten bezig. Overleg goed wat jullie bij de opdrachten op willen schrijven. Kies alleen dat wat echt belangrijk is voor dit verhaal. Zorg ervoor dat iedereen het antwoord straks weet.”
GH	5. Groep. Laat de teams vertellen wat ze bij de onderdelen neergezet hebben en waarom zij dat belangrijk vonden om op te schrijven. Schrijf eventueel mee op het bord. Als de leerlingen nog veel moeite hebben met het vinden van de juiste aanwijzingen, model het dan nogmaals. Vat de tekst nogmaals samen.
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH	<p>1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerkdoel dat de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze dat hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.</p> <p>2. Woorden van de week. “Nu gaan we alle woorden nog even oefenen, zodat we de woorden en hun betekenis goed kunnen onthouden. Dit keer doen we dat met de <u>woordwebben</u>. Jullie moeten de woorden van deze week in het juiste web plaatsen.”</p>
facultatief	<p>Voordat de antwoorden besproken worden in de groep kunnen de leerlingen eerst hun antwoorden vergelijken met hun maatje.</p> <p>Laat de leerlingen per web steeds hardop het antwoord geven. Ga naar het volgende woord als iedereen hetzelfde antwoord geeft. Als de leerlingen verschillende antwoorden geven, model de denkstappen die de leerlingen moeten maken om tot het goede antwoord te komen.</p>
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week (kopieerblad ‘woordwebben’) - lezen en teamopdrachten - punten en feedback
facultatief	- bespreken van de teamwoordbonnen en bepalen van de punten (of bij afronding les 15)
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - toets - voorbereiding schrijf-/tekenopdracht <p>facultatief</p> <ul style="list-style-type: none"> - boekenclub: “Wie gaat er lezen?” - logboekje: “Neem deze morgen weer mee naar school.”

Les 14

Lesdoel: - De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

Materialen: - 'Ridders', blz. 5 t/m 122
- werkschrift, woorden van de week
- toetsboekje, toets les 14
- ABCD blad met wasknijper per leerling

Facultatief:
- Tips en Tops
- logboekje
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - woorden van de week
- lezen en teamopdrachten

vooruitblik - toets
- voorbereiding op de schrijfopdracht

WOORDEN VAN DE WEEK

1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan via de eigen woordenlijst of de woordmuur.

tijd 5 minuten

TOETS

De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

1. Zet de leerlingen in toetsopstelling.
2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag.
3. Zelfstandig lezen: blz. 5 t/m 122 en maken van de vragen.

tijd 30 minuten

klaar woordrijtjes oefenen, klaaropdrachten afmaken, stillezen

4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag opgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.

→ Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoets.

FACULTATIEF: LEESPLEZIER → LOGBOEKJE EN BOEKENCLUB

Doel: De leerlingen lezen zonder fouten en haperingen, met expressie en gebruikmakend van leestekens.

1. Logboekje. "Vandaag ga je samen met je team de opdracht bespreken die je hebt gemaakt. Je vertelt om de beurt wat je deze week hebt gelezen en welke opdracht je hebt gemaakt."

tijd 5 minuten

tip Observeer of de maatjes goed overleggen en of iedereen een opdracht gemaakt heeft.

Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.

tip Bespreek eventueel alvast de opdrachten voor volgende week.

2. Opdracht. “De vorige keer hebben we op het bord geschreven wie van jullie vandaag uit zijn (thuis)leesboek gaat voorlezen. We hebben afgesproken dat je eerst aan je teamleden gaat vertellen waar je boek over gaat. Dan snappen zij het verhaal dat je straks gaat voorlezen beter. Tijdens het lezen luisteren je teammaatjes goed naar jou.”

3. Voorlezen aan het team. Geef de leerlingen de tijd om hun stukje voor te lezen.

tijd 10 minuten

4. Tips en Tops. De teamleden vullen nu hun lijstje met Tips en Tops in. “Vertel nu aan elkaar waarom je een Tip of een Top gegeven hebt en leg goed uit waarom.”

tijd 10 minuten

///

Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.

tip

Wie dat wil mag voorlezen aan de groep. De groep kan dan Tops geven.

VOORBEREIDING OP DE SCHRIJFOPDRACHT

Doel: De leerlingen kunnen een werkstuk schrijven en daarbij stukjes informatie uit verscheidene bronnen samenvatten.

1. Uitleg. “Morgen gaan we per team informatie over ridders samenvatten, zodat we de informatie kunnen gebruiken voor in een werkstuk.”

2. Modeling. “Als ik iets over ridders moet schrijven, moet ik van te voren weten welke interessante feiten er zijn over ridders. We hebben de afgelopen weken heel veel informatie gelezen over ridders. Niet alles kan in het werkstuk. Ik moet dus een paar onderdelen kiezen.”

3. Opdracht. “Maak met je team een woordspin over ridders. Jullie mogen zoveel opschrijven als je kan in drie minuten. Als je dat hebt gedaan gaan jullie kijken welke woorden bij elkaar passen, omdat ze met elkaar te maken hebben. De woorden die bij elkaar passen geef je dezelfde kleur. Wisten jullie dat er heel veel samenstellingen in dit boek staan? Bijvoorbeeld het woord ‘veldslag’. Dit woord bestaat uit twee korte woorden: ‘veld’ en ‘slag’. Ook het woord ‘kasteelheer’ is een samenstelling.”

tip

Oefen dit door de teams zoveel mogelijk samenstellingen op te laten zoeken in het boek.

“Als jullie de woorden gekleurd hebben die bij elkaar horen, verzin je per kleur een titel. Dit wordt straks een hoofdstuk in jullie werkstuk. Geef ze een nummer en zet ze op een rijtje in een logische volgorde. Ieder teamlid gaat morgen aan de slag met een hoofdstuk. Er moeten net zoveel hoofdstukken zijn als teamleden. Om meer informatie te verzamelen over jouw hoofdstuk, ga je op zoek in verschillende bronnen. Bronnen kunnen zijn: internet, boeken en tijdschriften op school/thuis/bibliotheek, een woordenboek, kranten of de televisie. Probeer in ieder geval twee bronnen te raadplegen. Bewaar de woordspin. Dit wordt een bijlage achter in jullie werkstuk.”

Geef tijd voor het maken van de woordspin, te categoriseren en het zoeken naar informatie.

tijd 15 minuten

FACULTATIEF: TECHNISCH LEZEN

Doel: De leerlingen kunnen woorden met een leesmoeilijkheid correct en vloeiend lezen.

1. Uitleg. “Elke week lezen we ook woordrijtjes om te oefenen met het lezen van woorden. Dit zijn woorden uit het verhaal die een leesmoeilijkheid hebben, zoals bijvoorbeeld woorden met een -c-, woorden met -eau, hele lange woorden of leenwoorden uit het Engels of Frans. Hoe vaker je een woord leest, hoe makkelijker en sneller je de woorden kunt lezen als je ze een volgende keer tegenkomt.”

2. Lees de woorden van les 14 in het teamboekje hardop voor. Lees ze daarna in koor.

3. Maatje 1 leest hardop de rijtjes, maatje 2 controleert of de woorden goed gelezen worden. Wisselen van beurt.

→

Noteer welke leerlingen de rijtjes correct en vloeiend kunnen lezen (kopieerblad ‘vloeiend lezen’).

AFRONDING

terugblik

- toets
- voorbereiding schrijfpdracht
- punten en feedback (vier goede resultaten met een yell)

facultatief

- boekenclub: "Wie leest volgende week?" **Zet de namen op het bord.**
- logboekjes: "Deze nemen jullie mee naar huis."

voorblick

- schrijfpdracht
- inleveren teamboekje en woordenlijst
- team van de week

Les 15

Lesdoel: - De leerlingen kunnen een werkstuk schrijven en daarbij stukjes informatie uit verscheidene bronnen samenvatten.

Materialen:

- 'Ridders', blz. 5 t/m 122
- teamboekje, les 11-15
- werkschrift, woorden van de week
- per team kopieerblad 'werkstuk' - deel 1, 3 en 4
- per leerling kopieerblad 'werkstuk' - deel 2

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik

- toets
- voorbereiding op schrijfo opdracht

vooruitblik

- schrijfo opdracht
- inleveren woordlijsten
- team van de week

SCHRIJFOPDRACHT: WERKSTUK MAKEN OVER RIDDERS

Doel: De leerlingen kunnen een werkstuk schrijven en daarbij stukjes informatie uit verscheidene bronnen samenvatten.

1. Uitleg. "Tijdens les 14 hebben jullie een woordspin gemaakt over ridders en verschillende hoofdstukken bedacht voor jullie werkstuk. Misschien heb je ook al informatie gevonden over jouw hoofdstuk uit verschillende bronnen."

2. Opdracht. "Schrijf een samenvatting over het onderwerp dat jij toebedeeld hebt gekregen. Denk hierbij aan de juiste spelling, hoofdletters, punten en komma's. Laat je maatje de kladversie lezen. Pas je kladversie aan het schrijf de samenvatting in het net op. Vervolgens maken jullie als team een inhoudsopgave met daarin alle titels van de hoofdstukken. Geef elke bladzijde een paginanummer. Maar let op: leg het werkstuk eerst op de goede volgorde. Als jullie helemaal klaar zijn kunnen jullie een titelblad maken voor jullie werkstuk. Je kunt bij ieder hoofdstuk ook nog een plaatje tekenen. Dit moet wel passen bij wat je hebt geschreven. De woordspin wordt een bijlage achter in jullie werkstuk."

tijd 30 minuten

klaar presentatie voorbereiden, titelblad werkstuk

///

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

3. Groep. Laat een paar teams hun werkstuk presenteren. Geef de teams die er in geslaagd zijn alle punten van de afvinklijst te verwerken in hun tekst punten voor 'Maak de opdracht af'. Geef kinderen de mogelijkheid voor het stellen van vragen en laat de groep tips en tops geven. "Jullie gaan nu als team het werkstuk presenteren aan de groep. Overleg hoe jullie dat gaan doen en zorg ervoor dat iedereen antwoord kan geven op vragen van de groep."

tijd 15 minuten

4. Bespreken. Besteed aandacht aan het samenwerken en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak ("Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?") voor de komende week.

tijd 5 minuten

///

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

facultatief

1. Schatkist. “In onze schatkist zitten de woordbonnen met zinnen die we als team gemaakt hebben. Op jullie teamlijst heb je geschreven welke woorden je gebruikt hebt voor het maken van een mooie zin. We maken onze schatkist leeg om ruimte te maken voor de woordbonnen van de volgende week. Ik heb de woordbonnen allemaal bekeken en ik wil jullie een paar heel mooie zinnen laten horen.”

///

Lees een paar mooie zinnen voor of laat de leerlingen dat doen. Overleg of de zin op de ingeleverde woordbon betekenisvol is. Een team kan punten verdienen als de betekenis van het woord en een betekenisvolle zin goed op de woordbon zijn ingevuld. Besteed extra aandacht aan de zinnen, doe eventueel hardop denkend voor wat een zin betekenisvol maakt.

2. Woordenlijst en teamboekjes. “Vandaag levert iedereen de woordenlijst en de teamboekjes in. Deze wordt nagekeken en de punten worden opgeteld bij de punten van jullie teamlijst.”

tip

Bij het nakijken van de woordenlijsten is het van belang om te letten of ieder teamlid de juiste bladzijden genoteerd heeft en een betekenisvolle zin heeft bedacht bij elk woord. Gebruik deze informatie om volgende week de instructie toe te spitsen op dat waar de meeste leerlingen moeite mee hebben. Als (bijna) alle leerlingen in staat zijn om betekenisvolle zinnen te formuleren, dan kunnen de eisen aan de zinnen wat verhoogd worden (bijvoorbeeld door te stellen dat het een zin moet worden met een duidelijke wie-/waar-/wanneerdeel of met bijvoeglijke naamwoorden).

GH

///

3. Terugblik. “Ik zag teams heel goed samenwerken. Ik kon echt zien dat ... en ... (noem namen teams) elkaar goed hielpen. Deze week hebben de schrijvers de punten bijgehouden op de teamlijsten. Tel de punten bij elkaar op en bedenk wat er deze week goed ging in het team als je denkt aan het samenwerken.” **Geef willekeurige beurten en waardeer het antwoord met punten.** “Deze punten hebben jullie verdiend omdat je goed hebt samengewerkt: jullie hebben goed naar elkaar geluisterd en elkaar goed geholpen.” **Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als ‘team van de week’. Maak het team van de week bij de volgende les bekend.**

4. Vooruitblik. “De volgende keer lezen we in een nieuw boek.”

Antwoorden teamboekje

Les 1-5

Punten bij opdrachten bij de woorden van de week	
Opdracht 1	Zoek de woorden van de week op in het (spreek-)woordenboek en noteer de betekenis volgens het woordenboek.
Antwoord	Afhankelijk van welk woordenboek er gebruikt is, maar de betekenissen moeten overeenkomen met de betekenissen uit het overzicht van de woorden van de week.
Opdracht 2	Mijn beroep is...
Wat is het?	Een <u>leenman</u> is de baas van een stuk grond van de Koning. Een <u>horige</u> was een soort boer en een soort slaaf.
Waar?	De <u>leenman</u> woont op een heerlijkheid en woonde in een kasteel. Een <u>horige</u> leende een stuk grond van de leenman en daar lieten ze groenten en gewassen op groeien.
Bijzonderheden	De <u>leenmannen</u> waren vaak erg rijk, omdat ze al het geld in hun eigen zak staken. Een <u>horige</u> had een zwaar leven en mocht nooit van de heerlijkheid af.
Opdracht 3	Per woord in het teamwoordenboek (max. 100 punten in totaal)
25 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. De betekenis is goed en duidelijk omschreven. Het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden.
20 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden.
15 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit óf de betekenis is goed en duidelijk omschreven en het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden.

Klaaropdracht	
per teambon	
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> het antwoord is correct het antwoord is compleet (met herhaling van het woord) Voorbeeld: 'Een wapenstilstand is een afspraak om tijdelijk te stoppen met vechten.'
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> het antwoord is correct het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord) Voorbeeld: 'Afspraak om tijdelijk te stoppen met vechten.'
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> het antwoord is correct het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis) Voorbeeld: 'Stoppen met vechten.'

Verhelderen	
Opdracht 1:	Leg in eigen woorden uit wie Karel de Grote was.
30 punten (10 bonuspunten)	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> Bijvoorbeeld: Karel de Grote was een keizer/koning die vanaf ongeveer het jaar 800 de baas was over een gigantisch rijk. Dit was in de Middeleeuwen. Hij werd ook wel 'keizer van het Westen' genoemd.
Opdracht 2	Leg in eigen woorden uit wat het feodale stelsel is.
30 punten	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>

	Omdat het rijk van Karel de Grote zo groot was, verdeelde hij het in kleinere delen. Eén zo'n deel noem je een 'heerlijkheid'. De leenman werd de baas over zo'n kleiner deel. De boeren (horigen) leenden grond van zo'n leenheer om gewassen op te mogen verbouwen, maar ze moesten zich wel houden aan de wetten en regels die de leenheer opstelde. Bijna al hun opbrengsten gingen naar de leenheer. Ze moesten hard werken, mochten het land niet af en werden vaak niet oud. Daar tegenover stond dat de ridders hun land beschermden. Om de horigen tevreden te houden, organiseerden de leenmannen vaak feesten en toernooien.
Opdracht 3	Leg in eigen woorden uit wat een page moet doen om een ridder te worden.
30 punten	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> Een page ging vaak vanaf zijn zevende al in dienst bij een andere kasteelheer (vaak een familielid). Hij moest allerlei klusjes doen, van stallen schoonmaken tot leren vechten met de lans of leren paardrijden. Vanaf zijn 14 ^e mocht hij de meester-ridder helpen met allerlei taken. De meeste schildknapen bleven ook schildknapen, omdat een eigen wapenuitrusting aanschaffen vaak te duur was. De schildknapen die wel als kandidaat-ridder door kon gaan en de opleiding afrondde, werd uiteindelijk tot ridder geslagen door de leermeester of zelfs de koning.

Spreekwoorden die afstammen uit de Middeleeuwen.	
Max. 100 punten:	
10 punten	Er zijn vier kopjes gekozen (elk teamlid had hierin een aandeel).
25 punten	Er is bij ieder onderwerp een spreekwoord gevonden.
25 punten	De betekenis van ieder spreekwoord wordt duidelijk weergegeven in een afbeelding.
20 punten	De zinnen zijn compleet en correct geschreven.
10 punten	Interpunctie is op de juiste manier gehanteerd.
10 punten	De posters zien er verzorgd uit.

Les 6-10

Punten bij opdrachten bij de woorden van de week	
Opdracht 1	Zoek de woorden van de week op in het (spreek-)woordenboek en noteer de betekenis volgens het woordenboek.
Antwoord	Afhankelijk van welk woordenboek er gebruikt is, maar de betekenissen moeten overeenkomen met de betekenissen uit het overzicht van de woorden van de week.
Opdracht 2: Zoek de uitdrukking op in het spreekwoordenboek en noteer de betekenis. Gebruik de studiewijzer 'Uitdrukkingen en spreekwoorden'.	
Aan de schandpaal nagelen 50 punten	<i>Betekenis:</i> iemand in het openbaar beschuldigen.
Opdracht 3	Wapenschild van Kenia
100 punten 	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct. Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord) Voorbeeld: 'Het wapenschild van Kenia heeft .....'. Er worden minimaal 5 kenmerken genoemd van het wapenschild (zie afbeelding).
90 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct. Het antwoord is niet compleet. Voorbeeld: 'Het heeft .....'. Er worden minimaal 4 kenmerken genoemd van het wapenschild (zie afbeelding).
80 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct. Het antwoord is niet compleet. Voorbeeld: opsomming van kenmerken. Er worden minimaal 2 kenmerken genoemd van het wapenschild (zie afbeelding).
Opdracht 4	Per woord in het teamwoordenboek (max. 100 punten in totaal)
25 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. De betekenis is goed en duidelijk omschreven. Het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden.
20 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden.
15 punten	De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit óf de betekenis is goed en duidelijk omschreven en het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden.

Verhelderen	
Opdracht 1: Per beroep Totaal: max. 100 punten (1 bonus)	Leg in eigen woorden uit wie er werken op een Middeleeuws kasteel en wat ze daar doen. Kies drie beroepen uit.
3 punten	Het beroep is goed geschreven.
15 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord op 'wat' is correct. Het antwoord op wat is compleet (met herhaling van het woord).
15 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord op 'waar' is correct.

	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord op waar is compleet (met herhaling van het woord).
Opdracht 2. max. 100 punten	Leg in eigen woorden uit hoe een gewone dag er voor een kasteelheer eruit ziet.
100 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct. Er worden minimaal 5 activiteiten genoemd, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> - naar de mis (kerkdienst) gaan - ontbijt (brood geweekt in drank) - luisteren naar de hoogste bedienden - zaken regelen - beslissen lot van misdadigers - diner (bestaat vaak uit meerdere maaltijden) Er wordt verteld wanneer de kasteelheer wat doet.
90 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct. Er worden minimaal 4 activiteiten genoemd. Er wordt niet duidelijk verteld wanneer de kasteelheer wat doet.
80 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct. Er worden minimaal 2 activiteiten genoemd. Er wordt niet verteld wanneer de kasteelheer wat doet.

Opdracht 3. max. 100 punten	Leg in eigen woorden uit hoe een gewone dag er voor een ridder eruit ziet.
100 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct. Er worden minimaal 5 activiteiten genoemd, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> - heen en weer wandelen op de torenomloop/weergang (checken of er vijanden op de loer liggen) - controleren of alle puntige stokken in de droge gracht nog naar boven wijzen - ophaalbrug en valhek in de gaten houden - bij het spotten van een vijand: pijlen schieten/met kokend water overgieten/met toiletinhoud overgieten - vijanden naar de kerker brengen Er wordt verteld wanneer een ridder wat doet.
90 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct. Er worden minimaal 4 activiteiten genoemd. Er wordt niet duidelijk verteld wanneer een ridder wat doet.
80 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct. Er worden minimaal 2 activiteiten genoemd. Er wordt niet verteld wanneer een ridder wat doet.

Informatieve tekst over een sport.	
Max. 100 punten:	
10 punten	Er is een sport gekozen (elk maatje/teamlid had hierin een aandeel).
20 punten	Er staan alleen feiten in de tekst.
20 punten	De tekst is geschreven voor een leeftijdsgenoot (niet te moeilijk of te makkelijk).
10 punten	Er zijn tenminste twee voegwoorden gebruikt.
20 punten	De zinnen zijn compleet en correct geschreven.
10 punten	Interpunctie is op de juiste manier gehanteerd.
10 punten	De tekst ziet er verzorgd uit.

Les 11-15

Punten bij opdrachten bij de woorden van de week	
Opdracht 1	Zoek de woorden van de week op in het (spreek-)woordenboek en noteer de betekenis volgens het woordenboek.
Antwoord	Afhankelijk van welk woordenboek er gebruikt is, maar de betekenissen moeten overeenkomen met de betekenissen uit het overzicht van de woorden van de week.
Opdracht 2: Zoek de uitdrukking op in het <u>spreekwoordenboek</u> en noteer de betekenis. Gebruik de studiewijzer 'uitdrukkingen en spreekwoorden'.	
van heinde en ver 50 punten	Niet alleen van dichtbij afkomstig, maar ook van heel ver. 50 punten
Opdracht 3. Max. 100 punten.	Een kruistocht en een bedevaart . (kopieerblad 'cirkels van overeenkomst en verschil')
(2x) 10 punten	Het begrip wordt duidelijk uitgelegd.
10 punten per genoemd punt (max. 40 punten)	Overeenkomsten: <ul style="list-style-type: none"> • Bestonden in de Middeleeuwen. • Vaak een tocht per voet. • Zo'n tocht duurde lang.. • Beide tochten hadden met het geloof te maken.
10 punten per genoemd punt (max. 40 punten)	Verschillen: <ul style="list-style-type: none"> • Een bedevaart deed je alleen of met een kleine groep/een kruistocht met een grote groep (want was een leger). • Een bedevaart was een looptocht naar een heilige. • Na een bedevaart kwam je vaak terug met een aandenken/ van een kruistocht kwam je vaak niet terug. • Een kruistocht was georganiseerd om tegen iets of iemand te vechten.
Opdracht 4	Per woord in het teamwoordenboek (max. 100 punten in totaal)
25 punten	<ul style="list-style-type: none"> • De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. • De betekenis is goed en duidelijk omschreven. • Het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden.
20 punten	<ul style="list-style-type: none"> • De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. • De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden.
15 punten	De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit óf de betekenis is goed en duidelijk omschreven en het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden.

Samenvatten	
Opdracht 1	Ideeënboom 'Ten aanval'
Per feit 20 punten max. 100 punten	<p>Bij een sleutelwoord wordt een (logisch) feit genoemd, bijvoorbeeld:</p> <p>Mogelijkheid 1: beleefd vragen, niet succesvol</p> <p>Mogelijkheid 2: kasteel omsingelen, soldaten eromheen</p> <p>Mogelijkheid 3: aanvallen, alles toegestaan</p> <p>De gevangenis: kerker in het kasteel, losgeld vragen, gevangenis buiten kasteel</p> <p>Bekende oorlogen: 1, 2 en 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1066, slag bij Hastings (Willem de Veroveraar → Engeland) - 1302, de Guldensporenslag (Vlamingen wonnen van de Fransen)

	- 1337-1453, de Honderdjarige Oorlog (Fransen → Engelsen, recht op Franse troon, de Franse Karel VII won)
Opdracht 2 Max. 100 punten, (bonus 10)	Samenvatting in zinnen 'Ten aanval'
30 punten	de woorden zijn correct gespeld
30 punten	de woorden uit de ideeënboom komen erin voor
30 punten	de zinnen zijn compleet (hoofdletters en interpunctie)
Opdracht 3 Max. 100 punten	Samenvatting compleet 'Ten aanval'
20 punten	de woorden zijn correct gespeld
20 punten	de woorden uit de ideeënboom komen erin voor
20 punten	de zinnen zijn compleet (hoofdletters en interpunctie)
20 punten	de samenvatting bevat niet veel overbodige zinnen
20 punten	de samenvatting heeft een logische opbouw

Werkstuk over ridders.	
Max. 100 punten:	
10 punten	Er is een woordspin gemaakt.
10 punten	Er zijn tenminste twee verschillende bronnen gebruikt.
10 punten	Er staan alleen feiten in de tekst.
10 punten	Er staat geen overbodige informatie in de hoofdstukken.
10 punten	De teksten hebben een logische opbouw.
10 punten	Er is een inhoudsopgave.
10 punten	Er is een titelblad.
10 punten	De zinnen zijn compleet en correct geschreven.
10 punten	Interpunctie is op de juiste manier gehanteerd.
10 punten	Het werkstuk ziet er verzorgd uit.

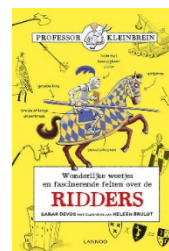

Antwoorden toetsen

ANTWOORDEN TOETS LES 4

'Ridders' – Sarah Devos

	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3, 4, 5	20	100
Woordenschat	6, 7, 8, 9, 10	20	100
Totaal			200

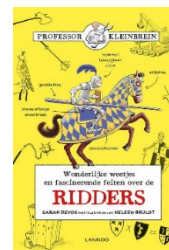

BL	1	B, blz. 36 bovenaan
	2	A, blz. 39 in het midden
	3	B, blz. 40 bovenaan
	4	A
	5	A, blz. 44 bij handboog
WS	6	iemand die een stuk grond te leen heeft van de koning
	7	iemand die in dienst was van een Middeleeuwse heer, maar geen slaaf was
	8	(ter beoordeling van de leerkracht)
	9	C
	10	A

ANTWOORDEN TOETS LES 9

'Ridders' – Sarah Devos

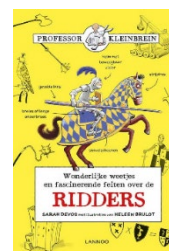
	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3, 4, 5	20	100
Woordenschat	6, 7, 8, 9, 10	20	100
Totaal			200

BL	1	B, blz. 89 in het midden
	2	C, blz. 89 onderaan
	3	A, blz. 91 in het midden
	4	C
	5	C
WS	6	schild waarop een teken (figuur) geschilderd is
	7	een plek waar fruitbomen groeien
	8	(ter beoordeling van de leerkracht)
	9	B
	10	A

ANTWOORDEN TOETS LES 14

'Ridders' – Sarah Devos

	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3, 4, 5	20	100
Woordenschat	6, 7, 8, 9, 10	20	100
Totaal			200

BL	1	D, blz. 19 halverwege
	2	C, zie blz. 21
	3	D
	4	C, blz. 111 halverwege
	5	A, blz. 120 onderaan
WS	6	waar je niet bij kunt komen, afgesloten
	7	(iemand) opzettelijk iets laten geloven dat niet klopt
	8	(ter beoordeling van de leerkracht)
	9	B
	10	A

Kopieerbladen

Kopieerblad 'Ridders'. Afronding les 3.

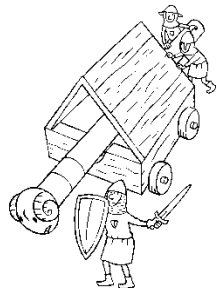

Opdracht: Kijk naar de woorden van de week. Vul achter de zin het woord in dat het best past.

1.	Boeren waren de slaven van de Middeleeuwen, ze waren het bezit van de kasteelheren en werden..... genoemd.	
2.	Het bereiken van zijn 98 ^{ste} jaar was voor mijn opa een..... Niemand in zijn familie was ooit zo oud geworden!	
3.	Een page verdiende de..... door de ridder te helpen bij allerlei klusjes.	
4.	Een jonkheer is een man van adel, hij hoort bij de hoogste	
5.	Een van de straffen die men in de Middeleeuwen had, was de ..... Men dacht dat dit vooral voor heksen een goede straf was.	
6.	In Syrië werd er veel gevochten, zelf als er een ..... was afgekondigd dan hoorde je nog geweerschoten.	
7.	Op de ..... van de Middeleeuwen staan allemaal belangrijke gebeurtenissen op volgorde van de tijd.	
8.	De ..... pikte alle opbrengsten van de boeren in, het enige wat hij terug deed was dat de boeren bij een aanval mochten schuilen in zijn kasteel.	
9.	Sint Maarten is een..... over een monnik die zijn mantel deelde met de armen.	
10.	Op Sint Maarten waren er na de ramp veel ..... Alle winkels werden leeggeroofd.	
11.	De zwerver leeft van de ..... die hij van de kerk kreeg.	
12.	Alle boeren die op deze heerlijkheid wonen zijn ..... bij de kasteelheer.	

Kopieerblad: 'Ridders'. Afronding les 8.

Opdracht: Kijk naar de woorden van de week. Vul achter de afbeelding het woord in dat het best past.

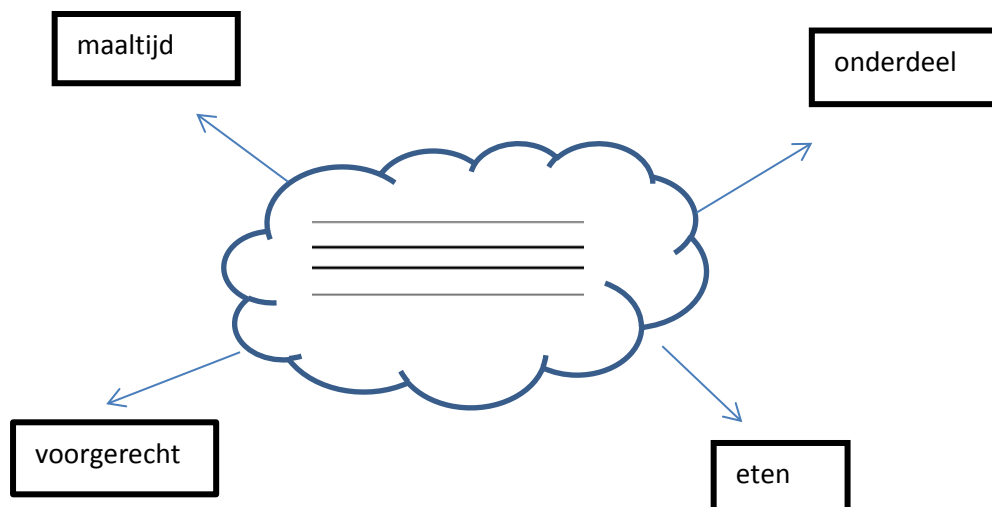
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		

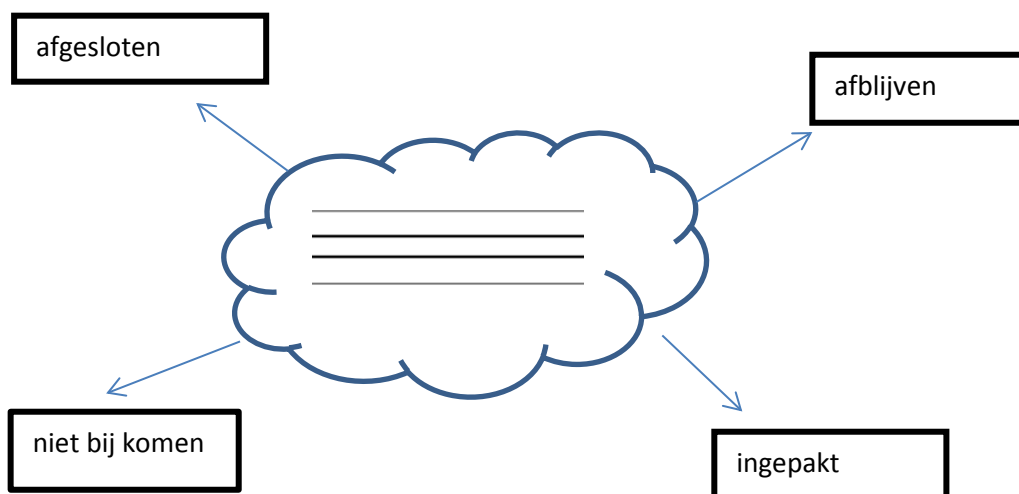

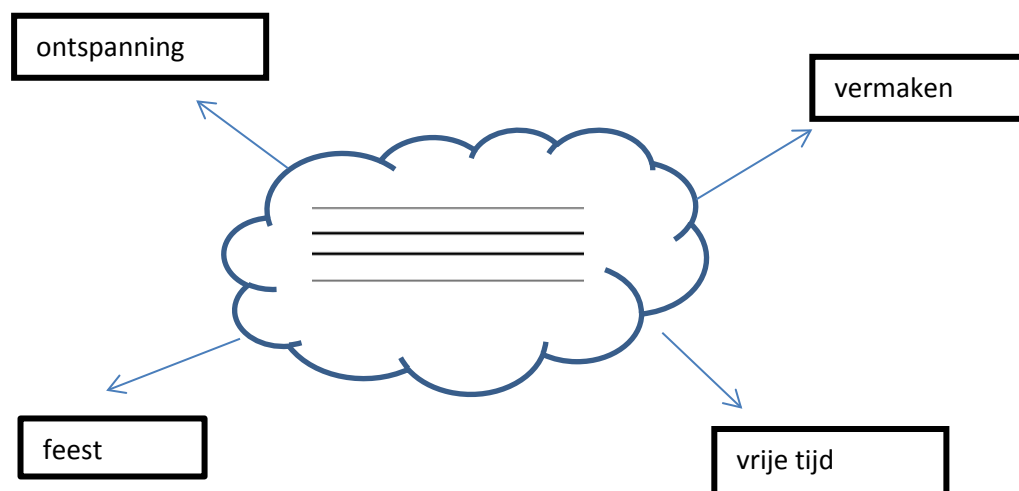
1. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

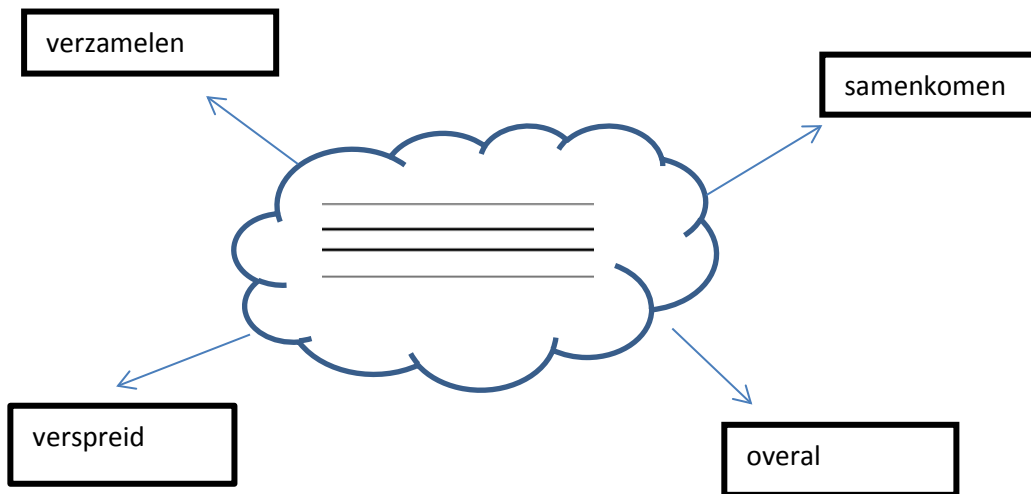
2. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

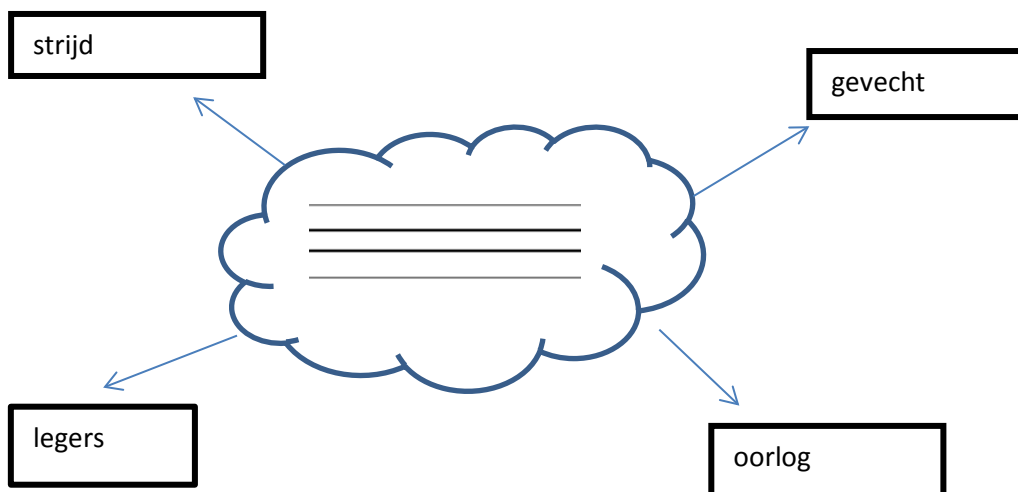
3. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

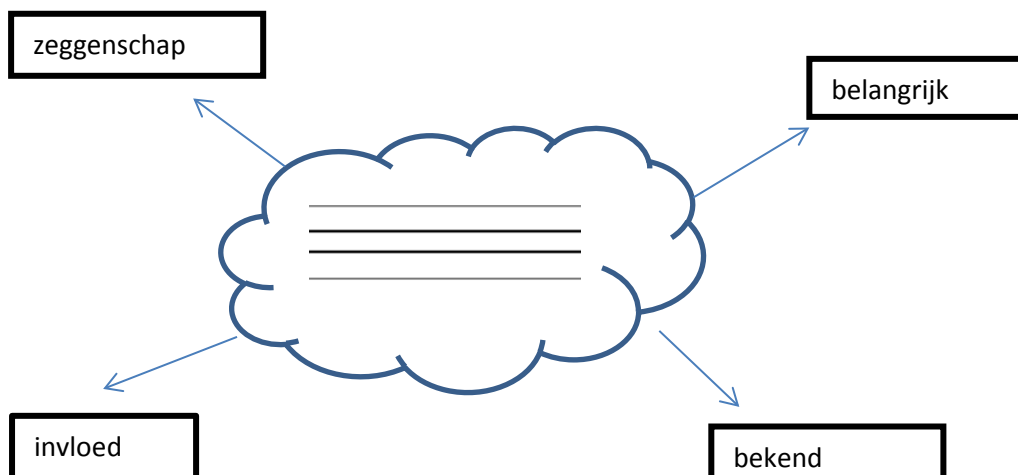
4. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

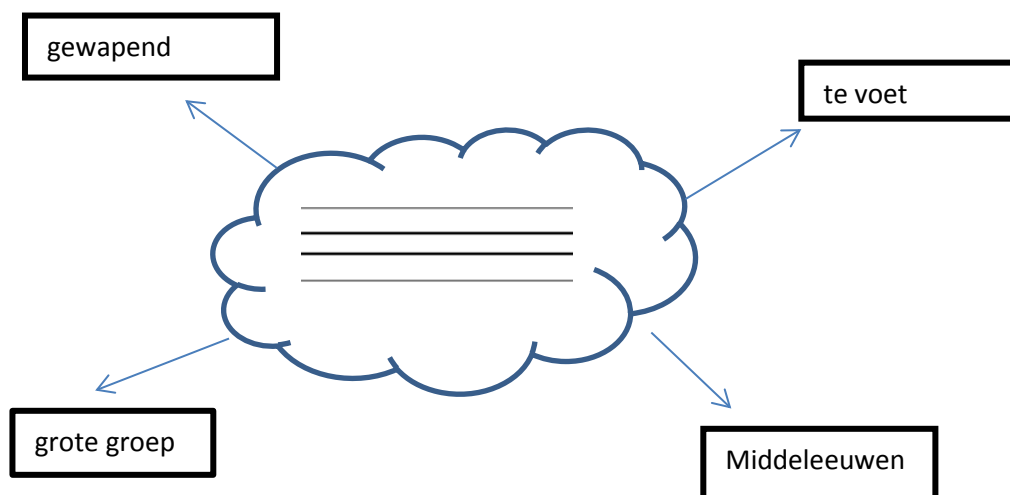
5. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

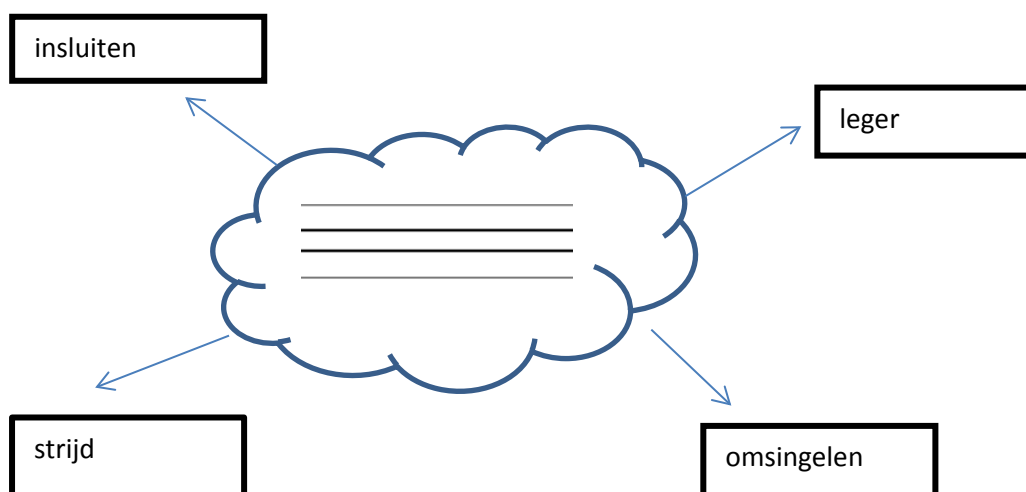
6. Welk woord van de week past **het best** in de wolk?

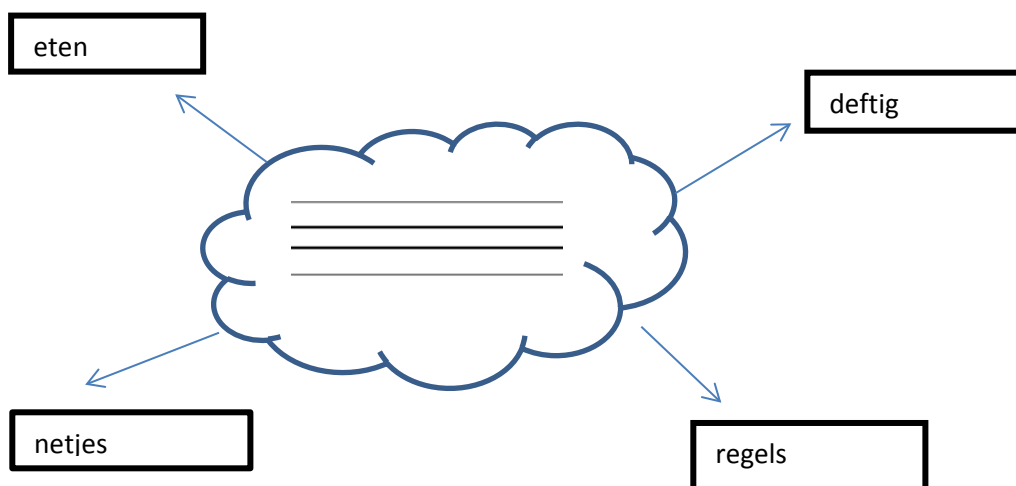
7. Welk woord van de week past **het beste** in de wolk?

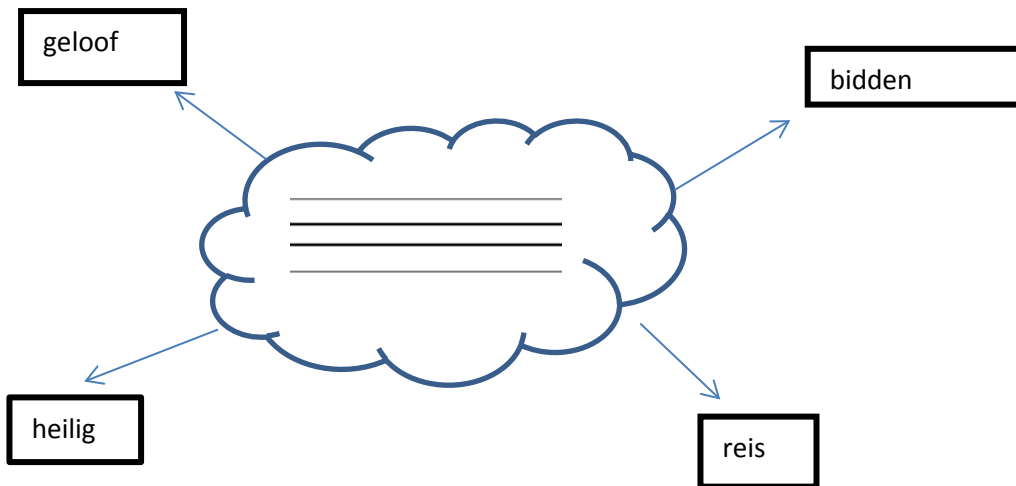
8. Welk woord van de week past **het beste** in de wolk?

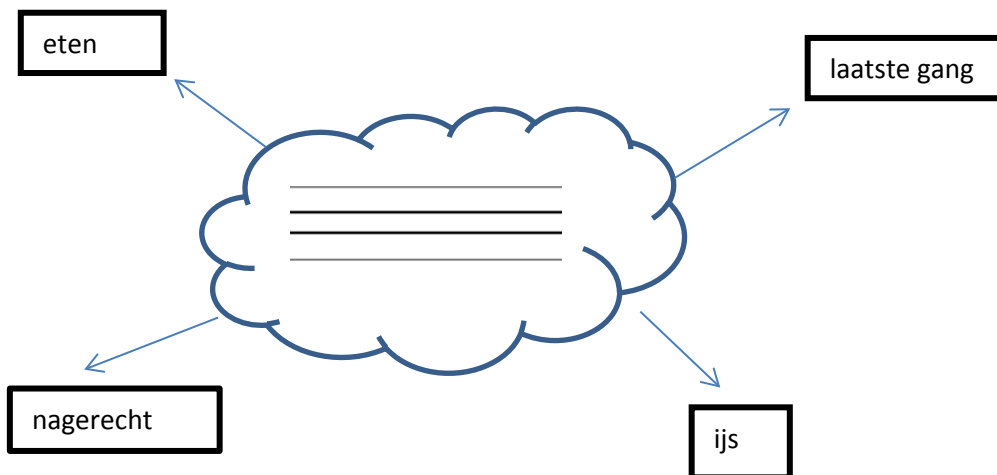
9. Welk woord van de week past **het beste** in de wolk?

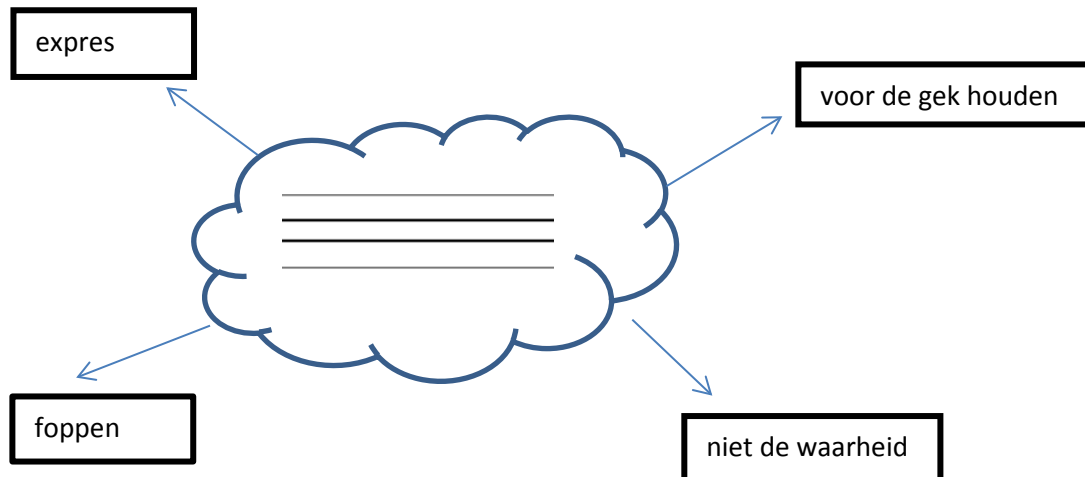
10. Welk woord van de week past **het beste** in de wolk?

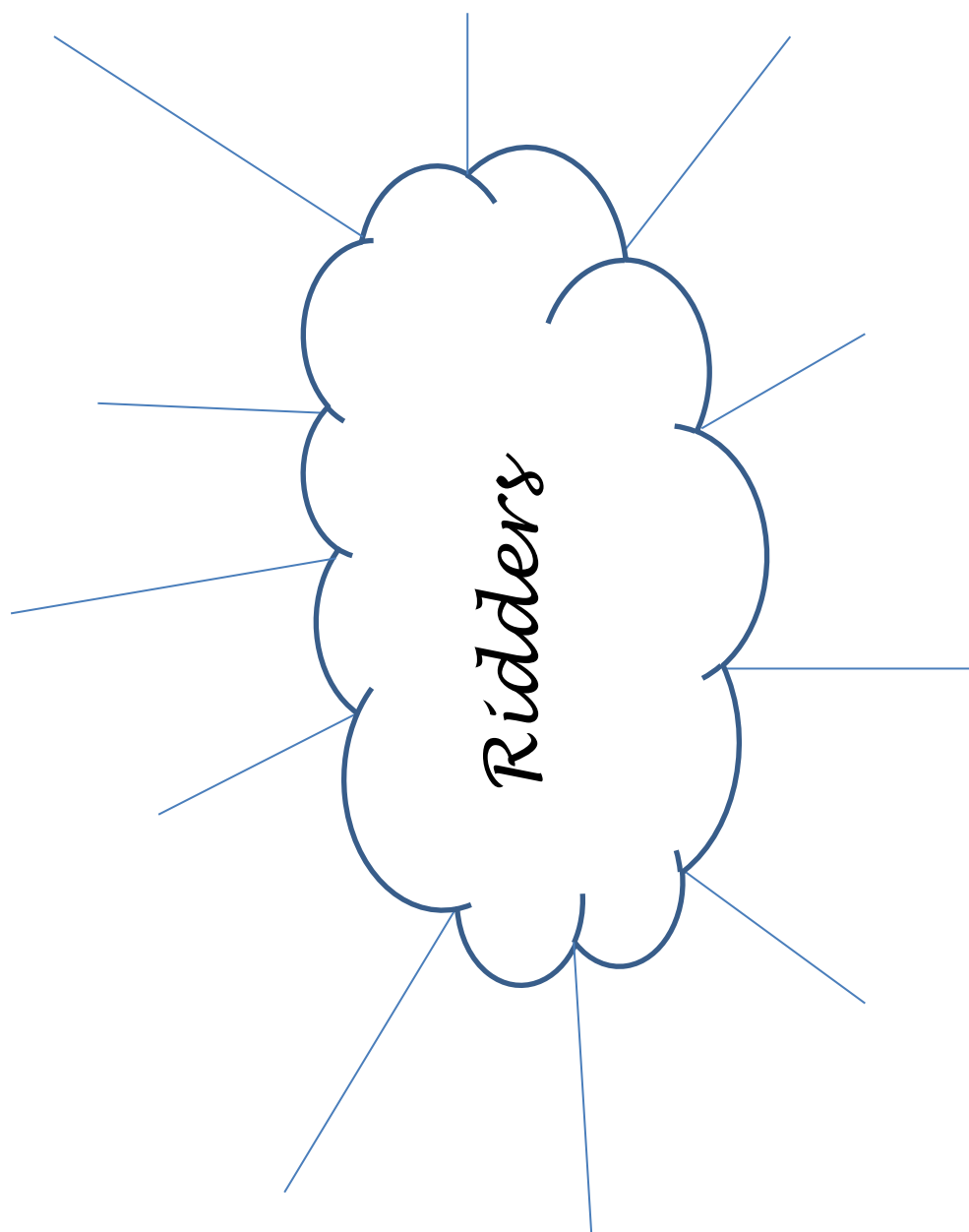
11. Welk woord van de week past **het beste** in de wolk?

12. Welk woord van de week past **het beste** in de wolk?

Handwriting practice lines consisting of 28 horizontal lines. The first 26 lines are full-width. The last two lines are split: the left half has 10 lines, and the right half is a large empty rectangular box for drawing or free writing.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

Bronnen: -
-
-

Inhoudsopgave

onderwerp

blz.

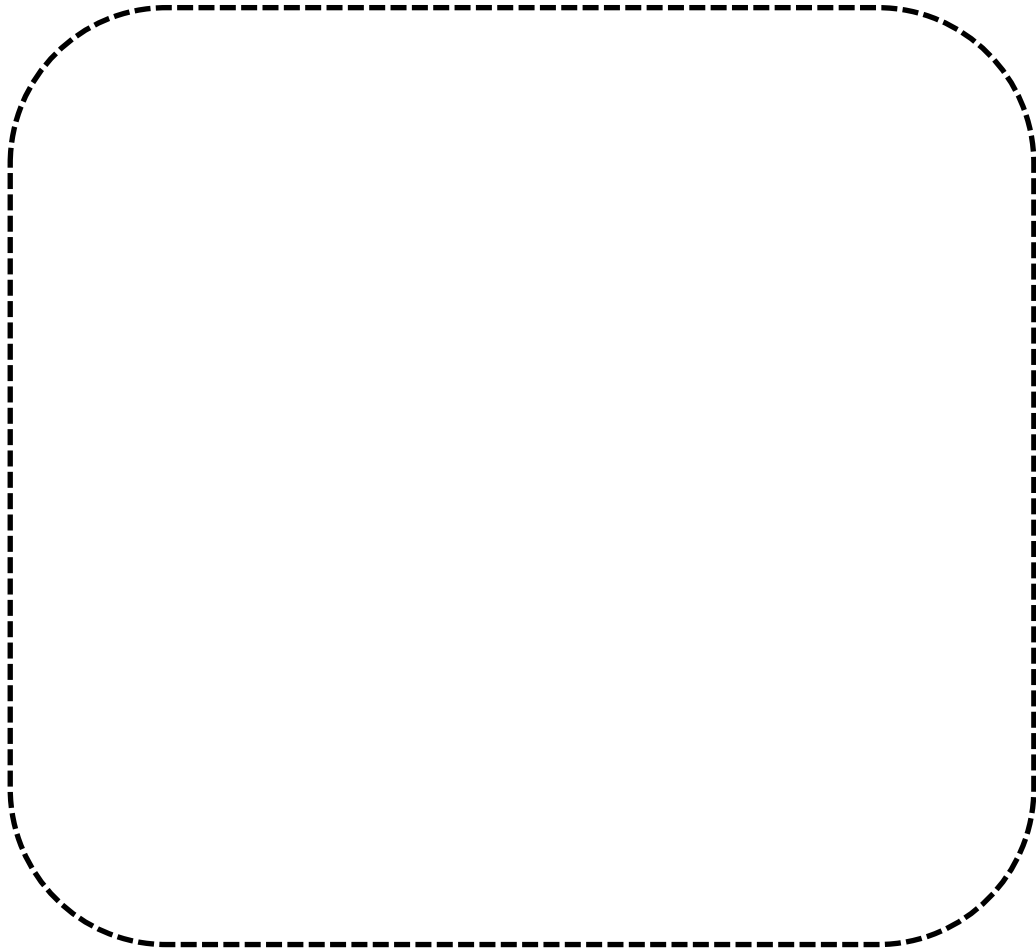
---

bijlagen:

-

Werkstuk over ridders

Teamnaam:

Teamleden:

Groep:

Leerkracht:

School:

Datum:

Disclaimer

De inhoud van deze leerkrachthandleiding is het werk van Success for All - Nederland medewerkers van het GION, Rijksuniversiteit Groningen. De inhoud hiervan is vertrouwelijk en mag alleen gebruikt worden door scholen die toestemming hebben vanuit Success for All - Nederland om met het programma te werken.
